

8 L'evolució recent de la població estrangera a Catalunya

Andreu Domingo Valls¹
Fernando Gil Alonso²

1. Sotsdirector del Centre d'Estudis Demogràfics (CED) i investigador principal del grup de recerca consolidat Grup d'Estudis de Demografia i Migracions del CED, finançat per la Generalitat de Catalunya (ref. 2005SGR00930).

2. Investigador del Centre d'Estudis Demogràfics (CED) com a integrant del Programa "Juan de la Cierva" per a doctors, finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència. També és coordinador tècnic del grup de recerca consolidat Grup d'Estudis de Demografia i Migracions del CED, finançat per la Generalitat de Catalunya (ref. 2005SGR00930).

RESUM

Aquest article sintetitza l'evolució recent dels immigrants estrangers a Catalunya i quines en són les característiques demogràfiques principals. El seu nombre ha augmentat de manera molt important durant el darrer quinquenni i actualment frega el milió de persones (pels volts del 13% de la població total catalana), encara que aquestes xifres varien en funció de les fonts estadístiques utilitzades i del criteri que s'utilitzi com a element discriminador (la nacionalitat o el lloc de naixement). Després de la primera part, centrada en la qüestió de la magnitud d'aquesta població, les dues parts següents es focalitzen en l'anàlisi de la seva estructura, per sexe i edat, i segons el seu origen geogràfic. A grans trets, es tracta d'una població jove i cada vegada més masculinitzada que procedeix majoritàriament de països llatinoamericans, del Marroc i, més recentment, de països de l'Europa de l'Est, comunitats seguides a certa distància per la població provinent de l'Àfrica subsahariana i d'Àsia. Continua existint, però, un flux migratori rellevant procedent dels països comunitaris, amb unes característiques demogràfiques força diferents, en què tenen un pes remarcable les persones en edat de jubilació. Finalment, la darrera part del text analitza la distribució geogràfica de la població immigrada en el territori català. Encara que els immigrants estrangers tenen predilecció per establir-se a Barcelona i les altres comarques metropolitanes i litorals, on trobem en nombres absoluts el volum més gran de població de nacionalitat estrangera, aquesta nova onada procedent de fora d'Espanya s'ha establert per tot Catalunya, i ha assolit percentatges significatius de la població en municipis i comarques de l'interior, del Pirineu i de les Terres de l'Ebre, contrades que fins ara tenien poca tradició immigratòria.

EL **BOOM** MIGRATORI DEL PRIMER QUINQUENNI DEL SEGLE XXI³

L'evolució dels moviments migratoris a Catalunya des de l'any 2000 s'ha caracteritzat per la seva inusitada intensitat i s'ha convertit, sens dubte, en un veritable *boom* migratori. Això ha significat, per a la resta d'Espanya, confirmar el país com a lloc d'immigració i deixar enrere una història, demogràficament parlant, marcada secularment per l'emigració. Els nivells assolits deixen enrere qualsevol previsió feta quan la inflexió va ser anunciada (Muñoz Pérez i Izquierdo Escribano, 1989), i avui Espanya se situa entre els països capdavaners de la Unió Europea en la proporció d'estrangers sobre el total de la població, el 8,5% segons les darreres dades disponibles, corresponents al padró continu de població del 2005, quan l'any 1999 tan sols en representaven l'1,8%. Per a Catalunya, aquest quinquenni igualment excepcional s'ha d'interpretar, per contra, com la represa i internacionalització dels fluxos migratoris seculars. Dit d'una altra manera, com l'ampliació transfronterera del "sistema català de reproducció", entenent el fenomen migratori com un fet estructural i gairebé endogen de la dinàmica demogràfica, que en el segle xx va significar que el creixement de la població catalana es degués bàsicament a l'aportació migratòria més que no pas al creixement vegetatiu (Cabré, 1999). Des del 1999, la població estrangera a Catalunya s'ha multiplicat per cinc, i ha

3. Aquest article s'emmarca dintre del projecte I+D "Demografia i integració social de la població de nacionalitat estrangera a Espanya" (SEJ2004-00846/SOCI), dirigit pel doctor Andreu Domingo i finançat pel Ministeri d'Educació i Ciència, mitjançant el Plan Nacional de Investigación Científica, Desarrollo e Innovación Tecnológica, i pel Departament d'Universitats, Recerca i Societat de la Informació (DURSI) de la Generalitat de Catalunya.

arribat, a 1 de gener de 2006, segons les dades no oficials lliurades per la Secretaria per a la Immigració de la Generalitat de Catalunya, a les 939.321 persones empadronades de nacionalitat estrangera, que constitueixen el 13,13% de tota la població empadronada. I, amb tot, haurem de recordar que els nivells d'immigració assolits resten encara lluny dels existents als anys seixanta del segle passat.

Els canvis d'aquest quinquenni excepcional no s'han limitat al creixement espectacular del volum; han anat acompanyats de la diversificació en els orígens dels immigrants, i d'una alteració significativa en l'estructura per sexe i edat (Domingo, 2004).

Aquests canvis han estat condicionats per les demandes del nostre mercat de treball (Domingo i Houle, 2004; Gil i Domingo, 2006), per les transformacions sociodemogràfiques del país —que ha rebut l'impacte de les migracions (Reques i De Cos, 2004; Solé *et al.*, 2000)—, i per les modificacions que ha experimentat el marc legal (Massó Garrote, 2003), fets que expliquen l'evolució recent dels fluxos migratoris més que no pas l'existència de factors exògens que fomentarien la disposició a l'emigració en tercers països (Domingo, en premsa). Aquest darrer any 2005, per exemple, el procés de normalització de treballadors estrangers, del qual ja disposem de les primeres avaluacions d'incidència (Observatorio de las Migraciones y la Convivencia Intercultural de la Ciudad de Madrid, 2005), així com la nova normativa que afecta el procés de renovació padronal dels estrangers no comunitaris amb permisos de residència temporals —des del desembre del 2005 han de renovar el seu empadronament cada dos anys—, han estat dos canvis legals que han condicionat l'evolució anual de les xifres d'immigrants recollides per les diverses fonts.

Tenint en compte tots aquests canvis, en aquest apartat dedicat a l'anàlisi demogràfica de la població estrangera tractarem de posar al dia les tendències senyalades prèviament per altres autors (Brancós i Domingo, 1997; Recolons, 1998; Pascual, Cardelús i Solana, 2000) i retrem comptes detallats i sumaris del que ha representat aquesta evolució recent. Més concretament, descriurem les característiques demogràfiques bàsiques de la població de nacionalitat estrangera amb les darreres dades disponibles respecte al nombre (quants són?), la nacionalitat (d'on vénen?), el sexe i l'edat (quina estructura demogràfica tenen?) i la distribució territorial (on són?).

QUANTS IMMIGRANTS DE NACIONALITAT ESTRANGERA VIUEN A CATALUNYA?

Segons el cens del 2001, a Catalunya hi residien 310.307 persones de nacionalitat estrangera i 388.576 persones nascudes fora d'Espanya (taula 1) o, el que és el mateix, el 4,89% o el 6,13%, respectivament, de la població total censada a Catalunya en aquell moment (6.343.110 habitants). No obstant això, les dades censals —que permeten comparar el nombre i l'estructura de la població estrangera amb la total i que tenen el gran avantatge de proporcionar informació sobre altres característiques sociodemogràfiques com ara el nivell d'instrucció, la relació amb l'activitat laboral, l'estructura de la llar o les característiques de l'habitatge on resideix—, ja no ens serveixen per conèixer l'impacte actual de la immigració sobre la població i el territori a Catalunya, a causa de la seva periodicitat decennal i la vertiginosa evolució de les migracions a casa nostra.

La font que recull de manera més actualitzada el nombre d'immigrants existents és el padró continu. Es tracta d'un registre de caire administratiu gestionat pels ajuntaments que recull el nombre d'habitants empadronats en el municipi, és a dir, que declaren que hi tenen la seva residència principal. Aquest registre s'actualitza anualment amb les altes i les baixes que es produeixen al llarg de l'any i dona lloc —després d'un procés de depuració realitzat per l'Institut Nacional d'Estadística per tal d'eliminar duplicitats i corregir omissions, principalment— a una dada oficial de població per cada municipi a 1 de gener de cada any, dada que és publicada en el BOE i que es considera la població oficial d'aquell municipi. Segons aquest recompte, a Catalunya residien, a 1 de gener de 2005 (darreres dades disponibles a l'INE) 798.904 persones de nacionalitat estrangera, l'11,4% de la població empadronada a Catalunya en aquell moment. Si el que comptem és la gent nascuda fora d'Espanya, el nombre s'eleva a 878.890 (12,6% del total), ja que s'hi afegeixen tant els immigrants naturalitzats espanyols, que també creixen, com el de persones que sempre han tingut la nacionalitat espanyola però que han nascut a l'estranger; en canvi, aquí no es comptabilitzen els fills de pares estrangers nascuts a Espanya, que conserven la nacionalitat dels progenitors.

La diferència de volum entre la població estrangera i la població nascuda a l'estranger (més gran) porta a fer dues reflexions: primer, que la importància del fenomen de la

Taula 1.

Població total, estrangera i nascuda a l'estranger, segons diverses fonts de dades. Catalunya, 2000-2006

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Població estrangera							
Cens (1/11/2001)		310.307					
Padró continu	181.590	257.320	382.020	543.008	642.846	798.904	939.321
Permisos de residència	183.736	214.996	280.167	328.461	383.938	462.046	603.636
Targetes d'estudiant	5.300			7.363	11.926		
Població en alta Seg. Social	90.006	123.290	164.665	200.018	234.969	244.032	377.855
Pobl. nascuda a l'estranger							
Cens (1/11/2001)		388.576					
Padró continu	253.050	335.862	461.251	623.947	725.384	878.890	1.024.569
Total població							
Cens (1/11/2001)		6.343.110					
Padró continu	6.261.999	6.361.365	6.506.440	6.704.146	6.813.319	6.995.206	7.151.851
Altes Seg. Social	2.769.100	2.859.200	2.928.200	2.998.700	3.073.300	3.082.500	3.260.000
% població estrangera							
Cens (1/11/2001)		4,9					
Padró continu	2,9	4,0	5,9	8,1	9,4	11,4	13,1
Permisos de residència	2,9	3,4	4,3	4,9	5,6	6,6	8,4
Població en alta Seg. Social	3,3	4,3	5,6	6,7	7,6	7,9	11,6
% pobl. nascuda a l'estranger							
Cens (1/11/2001)		6,1					
Padró continu	4,0	5,3	7,1	9,3	10,6	12,6	14,3

Font: Cens (dades a 1/11/2001): IDESCAT, a partir de dades de l'INE; padró continu (dades a 1 de gener): Idescat, a partir de dades de l'INE, excepte dades a 1/1/2006: Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials. Permisos de residència i targetes d'estudiant (dades a 31 de desembre de l'any precedent): Ministeri de Treball i Afers Socials. Observatori Permanent de la Immigració; població en alta laboral afiliada a la Seguretat Social: Ministeri de Treball i Afers Socials, dades 2000-2004: mitjana anual; dada 2005: desembre de 2004; dada 2006: desembre 2005. En el cas de les dades mensuals, situació existent l'últim dia del mes.

immigració internacional és encara més important si adoptem aquest últim criteri d'anàlisi; i segon, realça la importància de les naturalitzacions, car és evident que una part creixent dels immigrants adopta la nacionalitat espanyola, sigui abans de migrar —en una part dels casos, per facilitar aquesta migració— o bé quan ja fa una sèrie d'anys que viuen al nostre país, per gaudir dels avantatges legals i administratius de posseir aquesta nacionalitat. Per tant, el criteri de la nacionalitat estrangera com a base per a l'anàlisi de la immigració internacional —sovint l'únic criteri possible, per manca de dades per lloc de naixement— deixa de banda una part creixent de la població que és objecte del nostre interès.

La taula 1 també mostra que, segons les dades padronals no oficials proporcionades per la Secretaria per a la Immigració de la Generalitat, i de caràcter provisional car

Taula 2.

Taxes de creixement interanual i de creixement anual acumulatiu de la població total, estrangera i nascuda a l'estranger, segons diverses fonts de dades. Catalunya, 2000-2006

	Taxa de creixement interanual						TCAA
	2000-2001	2001-2002	2002-2003	2003-2004	2004-2005	2005-2006	2000-2006
Població estrangera							
Padró continu	41,7	48,5	42,1	18,4	24,3	17,6	31,5
Permisos de residència	17,0	30,3	17,2	16,9	20,3	30,6	21,9
Targetes d'estudiant				62,0			22,5
Pobl. en alta Seg. Social	37,0	33,6	21,5	17,5	3,9	54,8	27,0
Nascuts a l'estranger							
Padró continu	32,7	37,3	35,3	16,3	21,2		28,3
Total població							
Padró continu	1,6	2,3	3,0	1,6	2,7	2,2	2,2
Pobl. en alta Seg. Social	3,3	2,4	2,4	2,5	0,3	5,8	2,8

Font: Elaboració pròpia a partir de les fonts de dades mencionades a la taula 1. La taxa de creixement anual acumulatiu (TCAA) correspon al període 2000-2004 per a les targetes d'estudiant, i al període 2000-2006 per les persones nascudes a l'estranger.

encara no han estat depurades per l'INE, Catalunya tindria a 1 de gener de 2006 939.321 residents estrangers, el 13,13% de la població catalana empadronada en aquesta data (7.151.851 habitants), així com 1.024.569 habitants nascuts a l'estranger (14,3%). Això significa uns 750.000 immigrants estrangers més dels enregistrats l'1 de gener de 2000 (181.590), és a dir, que hi hauria un creixement del 417% des d'aquella data. Dit d'una altra manera, significa que el nombre d'estrangers s'ha quintuplicat en tan sols sis anys, la qual cosa equival a una taxa de creixement anual acumulatiu del 31,5% (taula 2).

Respecte a l'1 de gener de 2005 s'hauria produït un creixement d'uns 140.000 estrangers, és a dir un 17,6%. Recordem, però, que les dades del 2005 i el 2006 no són completament comparables, car aquestes darreres no han estat depurades. En tot cas es tracta d'un creixement important, encara que força més petit que els espectaculars creixements interanuals que es donaven al principi d'aquesta dècada, com es pot veure a la taula 2.

Per tant, segons el padró continu i amb variacions en funció del criteri emprat, a Catalunya viurien actualment pels volts d'un milió d'estrangers immigrants, la qual cosa representa pels volts del 13% de la nostra població, percentatges situats per sobre de les mitjanes espanyola (8,5% a 1-1-2005, font: INE) i europea (5,9% a 1-1-2004, font: Eurostat⁴).

Però a més dels censos i padrons existeixen altres fonts que també poden ser d'utilitat a l'hora d'analitzar el creixement de la població objecte del nostre interès i concretar el seu pes en la població catalana actual. Es tracta de: *a*) les estadístiques sobre *permisos de residència* que concedeix el Ministeri de l'Interior als immigrants legals —que tenen un contracte de treball, que demostren tenir mitjans de vida, o que són aquí per causa d'un reagrupament familiar—, i que es complementen amb *b*) les estadístiques sobre *targetes d'estudiants* atorgades pel mateix Ministeri als estudiants estrangers i els seus

4. Val a dir, però, que cal ser prudent amb les comparacions entre països: cada país registra de manera diferent els estrangers residents al territori (tant pel que fa a la modalitat de registre com a la referència temporal emprada); també les diferents legislacions afavoreixen o dificulten el pas de la condició d'estranger a la de nacional, etc.

familiars directes; i c) les dades sobre *població en alta laboral afiliada al règim de la Seguretat Social*, proporcionades pel Ministeri de Treball i Afers Socials.

L'evolució d'aquestes tres sèries de dades es presenta a la taula 1 (incompleta en el cas de les targetes d'estudiants⁵) i els creixements corresponents, a la taula 2. A 31 de desembre de 2005 hi havia a Catalunya 603.636 estrangers amb targetes o amb autorització de residència en vigor (dels quals 41.580 eren nascuts a Espanya), és a dir un 8,4% de la població total, i 377.855 estrangers afiliats a la Seguretat Social, que representen un 11,6% del total de treballadors donats d'alta a Catalunya. La discrepància entre el nombre total de permisos, comptant-hi els estudiants, i el nombre d'empadronats es deu sobretot, encara que no exclusivament, als alts nivells d'irregularitat. De la mateixa manera, cal comptar que el nombre d'ocupats estrangers segons les altes de la Seguretat Social i l'ocupació real d'aquest col·lectiu difereix, a causa de la participació d'una part de les persones de nacionalitat estrangera en el mercat de treball informal.

Utilitzar de manera conjunta les diverses fonts ens serveix, també, per comparar-les i extraure la coherència o incoherència que existeix entre elles. Això queda reflectit a la taula 2, en què es mesuren els nivells de creixement. Així doncs, les diferents sèries mostren que els primers anys de la dècada actual van experimentar els creixements més forts d'arribada d'immigrants —especialment l'any 2001, ja que totes les sèries excepte la d'afiliats a la Seguretat Social mostren els increments més grans entre l'1/1/2001 i l'1/1/2002—, creixement que va disminuir significativament l'any 2003, es va recuperar el 2004 i va augmentar encara el 2005. Com era d'esperar, el ritme d'aquesta evolució ha estat marcat pels canvis legislatius, principalment per la regularització de l'any 2000; la del 2001, per arrelament, i la darrera, del 2005. A banda de l'anomenat “efecte crida” que hagin pogut tenir, sens dubte han facilitat l'aflorament de població estrangera que estava en situació irregular i la seva incorporació al mercat laboral en situació regular (Observatorio de las Migraciones, 2005).

5. Possiblement pels efectes que hi han tingut els canvis legislatius en matèria d'estrangeria que han afectat aquest col·lectiu, de manera que alguns anys aquestes targetes es comptabilitzen dintre del conjunt de permisos de residència i altres anys ho fan per separat.

Evidentment les sèries no experimenten creixements anuals del mateix valor ja que mesuren conceptes diferents i, en alguns casos, estan subjectes a normatives legals diferents. D'aquesta manera s'entén que el darrer procés de normalització d'immigrants sigui la causa que l'any 2005 enregistri els creixements interanuals més alts en les xifres de permisos de residència (30,6%) i, sobretot, d'afiliacions a la Seguretat Social (54,8%), car la concessió d'un permís de residència anava emparellada, en aquest procés, amb la regularització del lloc de treball i l'alta conseqüent a la Seguretat Social.

En conjunt, les diferents sèries referides a la població estrangera o nascuda a l'estranger mostren una gran consistència entre elles al llarg del període 2000-2006, amb taxes mitjanes anuals de creixement (TCAA) d'entre el 22% (autoritzacions i targetes de residència) i el 32% (dades padronals). Aquests dos llindars semblen marcar el creixement anual màxim i mínim que la població immigrant estrangera hauria experimentat durant el període 2000-2006 a Catalunya. En una posició justament al mig (27%) se situa el creixement d'afiliats estrangers a la Seguretat Social i, amb valors similars (28%), l'augment de població empadronada nascuda fora d'Espanya.

Sembla creïble que el creixement de la població immigrant estrangera se situï probablement pels volts d'aquests valors intermedis, ja que hi ha consens, entre els experts, sobre el fet que les estadístiques d'immigrants legals deixen fora un contingent important de "sense papers" (Recaño i Domingo, 2005), mentre que també és força estesa l'opinió que les dades padronals pateixen sobrerregistre, és a dir, que estarien "inflades" i no reflectirien exactament el nombre real d'immigrants estrangers que viuen avui dia al nostre país (Devolder i Gil, 2006; Arango, 2004; De Castro, 2004; Fernández Cordón, 2004). Però, per què es creu això?

Tothom que viu en un municipi té el dret d'empadronar-s'hi, independentment de la seva nacionalitat i de la seva situació legal al país, dret reconegut des del 1996 a la Llei de bases de règim local. Des d'aquest reconeixement, i també per l'accés automàtic al sistema de salut (obtenció de la targeta sanitària) o a l'educatiu (en el cas que tinguin fills) que comporta, s'ha incrementat notablement des d'aleshores la proporció d'empadronaments entre la població de nacionalitat estrangera. A més, hi hauríem d'afegir que la possibilitat d'utilitzar la constància d'empadronament com a prova de l'antiguitat

de residència en el país de cara a una futura regularització, ha incentivat l'interès per estar empadronat també entre la població en situació irregular. Se suposa, per tant, que la gran majoria d'immigrants estrangers s'empadronen al seu municipi de residència, i en aquest sentit el padró continu seria un bon instrument per mesurar l'impacte de la immigració internacional. El problema, però, és que molts d'ells, que sí que s'han donat d'alta en arribar al municipi, generalment no es donen de baixa quan l'abandonen, la qual cosa produeix un sobreregistre dels immigrants no espanyols, amb una mobilitat més elevada (Recaño, 2002). A banda de les dificultats del sistema estadístic per detectar les duplicacions específicament entre la població de nacionalitat estrangera,⁶ el fet que els estrangers no es donin de baixa té un impacte especialment greu en les estadístiques quan aquests se'n van d'Espanya, car l'error és més difícil de detectar i corregir. Aquest biaix, que fa uns anys era menystenible en el conjunt de la població, avui dia s'ha de comptar que és rellevant, a causa del mateix creixement del nombre d'immigrats, tant pel que fa als que han retornat al seu país d'origen, com per aquells que han migrat a un tercer país. Se sap que aquest sobreregistre existeix, però és més difícil estimar-ne la magnitud, tot i els esforços que s'estan fent en aquest sentit (Devolder, Gil i Forte, 2006).

Es pot fer una primera aproximació al sobreregistre del padró comparant les dades del padró continu i les del cens del 2001 al mateix moment. Segons el padró, a Catalunya hi havia 257.320 estrangers a 1/1/2001, xifra que havia augmentat a 382.020 un any després, a 1/1/2002. Fent una interpolació lineal, això ens donaria una població de nacionalitat no espanyola de 371.628 persones a 1/11/2001, que es podria comparar amb les 310.307 recollides pel cens a la mateixa data. Això suposa un 19,7% d'estrangers més al padró que al cens, i encara que es pot demostrar que el cens presenta un cert subregistre d'estrangers (Devolder, Gil i Forte, 2006), sembla innegable que ja existia un sobreregistre d'immigrants estrangers a final del 2001, que s'hauria anant

6. Quan no se'n van d'Espanya sinó que fan simplement una migració intermunicipal, teòricament s'han de donar d'alta en un nou municipi, que ha de notificar aquesta alta al municipi de partida perquè els donin de baixa, per la qual cosa no hauria d'haver-hi sobreregistre. No obstant això, aquest tràmit no sempre es realitza de la manera adequada, o els mecanismes de depuració de l'INE no identifiquen correctament l'immigrant, per exemple, pel fet de tenir un nom amb una grafia complicada o un nom o cognoms compostos, o perquè utilitzin per empadronar-se en un lloc el número de passaport i en l'altre el NIE (número d'identificació dels estrangers).

acumulant i incrementant en anys successius. Aquest sobreregistre padronal sembla, però, inexistent quan comparem les dades per lloc de naixement: 320.772 persones nascudes fora d'Espanya a 1/1/2001 i 396.544 a 1/1/2002 donen, per interpolació, 390.230 persones a 1/11/2001, només un 0,4% superior a les 388.576 recollides pel cens. Per tant, sembla que els registres per lloc de naixement ofereixen una coherència més gran que els que utilitzen la nacionalitat com a criteri.

Precisament el lloc de naixement o naturalesa és el criteri que ha utilitzat l'Institut d'Estadística de Catalunya (IDESCAT) per dur a terme estimacions de població a partir de les dades censals i del padró del 1996, que tenia característiques censals. La taula 3 recull dues d'aquestes estimacions: d'una banda les estimacions intercensals i postcensals recollides en un document intern (IDESCAT, 2005a) i, de l'altra, la denominada estimació per naturalesa (EPN), publicada en un document metodològic (IDESCAT, 2005b). La primera sèrie estima, pel mètode de components, la població a 1 de gener de cada any a partir de les dades censals, afegint-hi anualment el creixement natural —dades provinents del Moviment Natural de la Població— i el migratori, a partir de les estadístiques de variacions residencials (EVR). La segona sèrie, que parteix de la renovació padronal del 1996 (la darrera feta amb la metodologia anterior, que l'equipara a una mena de cens), és un perfeccionament del mètode anterior, que té en compte, a més del sexe i l'edat, la naturalesa, és a dir el lloc de naixement, sigui Catalunya, la resta d'Espanya o l'estranger.

Seguint la sèrie d'estimacions inter i postcensals de l'IDESCAT (taula 3), a Catalunya hi hauria, a 1/1/2004, 638.665 persones que haurien nascut a l'estranger, un 12% menys que la xifra padronal: 725.384. Segons l'estimació EPN, que s'atura l'any 2002, a 1 de gener d'aquest any a Catalunya hi hauria 396.544 persones nascudes fora d'Espanya, un 14% menys que les dades proporcionades pel padró continu per a l'1/1/2002: 461.251 persones. Correlativament, la pèrdua de població estrangera es deixaria sentir significativament en el recompte total de la població de Catalunya. D'aquesta manera, aplicant la correcció per l'any 2004, el total de la població a Catalunya hauria minvat un 2,4% respecte al registre padronal, amb 6.651.557 habitants estimats en comptes dels 6.813.319 empadronats. L'estimació EPN pel 2002 mostraria una correcció similar a la baixa (-2,5%).

Taula 3.

Comparació entre les dades registrades al cens i al padró continu i les estimades per l'IDESCAT per a la població total i segons el lloc de naixement. Catalunya, 2000-2005

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
Població total							
Padró continu	6.261.999	6.361.365	6.506.440	6.704.146	6.813.319	6.995.206	7.151.851
Estimació IDESCAT	6.174.547	6.253.305	6.356.889	6.528.794	6.651.557	6.801.033	
Estimació EPN IDESCAT	6.186.758	6.262.935	6.346.581				
Cens (1/11/2001)		6.343.110					
Nascuts a Espanya							
Padró continu	6.008.949	6.025.503	6.045.189	6.080.199	6.087.935	6.116.316	
Estimació IDESCAT		5.950.038	5.952.172		6.008.891		
Estimació EPN IDESCAT	5.934.094	5.941.162	5.950.038				
Cens (1/11/2001)		5.954.534					
Nascuts a l'estranger							
Padró continu	253.050	335.862	461.251	623.947	725.384	878.890	
Estimació IDESCAT		396.544	404.949		638.665		
Estimació EPN IDESCAT	252.663	320.772	396.544				
Cens (1/11/2001)		388.576					
Població total							
diferència (%) entre est. IDESCAT i padró	-1,4	-1,7	-2,3	-2,6	-2,4	-2,8	
diferència (%) entre est. EPN IDESCAT i padró	-1,2	-1,5	-2,5				
Nascuts a Espanya							
diferència (%) entre est. IDESCAT i padró		-1,3	-1,5		-1,3		
diferència (%) entre est. EPN IDESCAT i padró	-1,2	-1,4	-1,6				
Nascuts a l'estranger							
diferència (%) entre est. IDESCAT i padró		18,1	-12,2		-12,0		
diferència (%) entre est. EPN IDESCAT i padró	-0,2	-4,5	-14,0				

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'IDESCAT. Sèrie estimació IDESCAT: "Població de Catalunya segons les diferents fonts existents", Mimeo, octubre 2005; Sèrie EPN IDESCAT: "Estimacions de població segons naturalesa. 1996-2001". Document metodològic, octubre 2005. Dada 2006: Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials.

Si considerem que aquestes estimacions de l'IDESCAT fetes a partir de les fonts censals, teòricament més fiables, donen unes xifres plausibles de la població real, tant de la nascuda a Espanya com fora de l'Estat, llavors es dedueix: *a)* que les dades del padró continu estan efectivament sobreestimades; *b)* que aquest sobrerregistre correspon, en termes relatius, sobretot als nascuts a l'estranger; i *c)* que aquest biaix presenta una certa tendència a augmentar amb el temps, sobretot quan s'agafa l'estimació per naturalesa de l'IDESCAT com a sèrie de referència.

Així doncs, a l'hora de respondre a la pregunta inicial, si prenem les estimacions de l'IDESCAT que mostren un percentatge un punt inferior de nascuts a l'estranger que el padró (9,6% respecte a 10,6%) a 1/1/2004, i prolonguem aquesta diferència fins dos anys després, ens donaria un percentatge proper al 12% de població estrangera i pels volts del 13% pel que fa a la població nascuda fora d'Espanya.

DE QUINA NACIONALITAT SÓN I EN QUINS PAÏSOS HAN NASCUT?

Les dades padronals provisionals a 1 de gener de 2006 mostren una distribució per nacionalitats molt similar a l'existent un any abans (taula 4). Aproximadament un terç de la població de nacionalitat estrangera empadronada a Catalunya prové del continent americà. Exactament el 37,7%, i destaca l'Amèrica del Sud (32,3%) per sobre de la del Nord, la Central i el Carib (5,4%). El segon continent més representat és l'Àfrica, amb poc més d'una quarta part (27,4%), seguit ben a prop per Europa, amb una altra quarta part (25,1%), de la qual la porció corresponent als ciutadans de la UE (14%) és més important que la dels extracomunitaris (11,1%). Finalment, els ciutadans de països d'Àsia i Oceania representen gairebé la desena part restant (9,8%).⁷

7. Si en comptes de les dades padronals es prenen les dades d'autoritacions de residència del Ministeri de l'Interior a 31-12-2005, els resultats varien: augmenta la proporció de població amb ciutadania de països africans (34,6%) i asiàtics (11%) i disminueix la de països americans (33,3%) i europeus, tant comunitaris (12,8%) com extracomunitaris (8,2%). Deixant de banda els ciutadans de la UE, subjectes al règim comunitari, l'antiguitat dels fluxos migratoris i, per tant, l'oportunitat de regularitzar la situació, estan probablement darrere d'aquestes diferències entre les dades padronals i de residència.

Taula 4.

Població estrangera empadronada per continents i principals nacionalitats.
Catalunya, 2005 i 2006

Continents i principals nacionalitats	Padró 2005 1/1/2005		Padró 2006 1/1/2006		Diferència 2005-2006	
	Absoluts	%	Absoluts	%	Absoluts	%
POBLACIÓ TOTAL	6.995.206		7.151.851		156.645	2,24
POBLACIÓ ESTRANGERA	798.904	100,00	939.321	100,00	140.417	17,58
EUROPA	192.392	24,08	235.847	25,11	43.455	22,59
Unió Europea	109.606	13,72	131.995	14,05	22.389	20,43
Itàlia	25.804	3,23	31.815	3,39	6.011	23,29
França	21.140	2,65	25.344	2,70	4.204	19,89
Alemanya	16.461	2,06	18.784	2,00	2.323	14,11
Regne Unit	13.852	1,73	16.390	1,74	2.538	18,32
Portugal	7.099	0,89	8.822	0,94	1.723	24,27
Països Baixos	6.528	0,82	7.752	0,83	1.224	18,75
Resta de nacionalitats	18.722	2,34	23.088	2,46	4.366	23,32
Resta d'Europa	82.786	10,36	103.852	11,06	21.066	25,45
Romania	39.328	4,92	52.600	5,60	13.272	33,75
Ucraïna	11.342	1,42	13.212	1,41	1.870	16,49
Rússia	10.322	1,29	12.535	1,33	2.213	21,44
Bulgària	7.524	0,94	9.123	0,97	1.599	21,25
Resta de nacionalitats	14.270	1,79	16.382	1,74	2.112	14,80
ÀFRICA	224.383	28,09	257.360	27,40	32.977	14,70
Marroc	171.202	21,43	194.874	20,75	23.672	13,83
Gàmbia	13.130	1,64	14.729	1,57	1.599	12,18
Senegal	10.284	1,29	12.723	1,35	2.439	23,72
Algèria	7.252	0,91	8.054	0,86	802	11,06
Resta de nacionalitats	22.515	2,82	26.980	2,87	4.465	19,83
AMÈRICA	309.081	38,69	354.091	37,70	45.010	14,56
Amèrica del Nord i Central	43.032	5,39	50.631	5,39	7.599	17,66
República Dominicana	15.131	1,89	17.422	1,85	2.291	15,14
Mèxic	7.898	0,99	9.320	0,99	1.422	18,00
Cuba	7.638	0,96	8.451	0,90	813	10,64
Estats Units	5.024	0,63	5.930	0,63	906	18,03
Resta de nacionalitats	7.341	0,92	9.508	1,01	2.167	29,52
Amèrica del Sud	266.049	33,30	303.460	32,31	37.411	14,06
Equador	88.618	11,09	90.475	9,63	1.857	2,10
Colòmbia	41.853	5,24	45.410	4,83	3.557	8,50
Argentina	35.657	4,46	39.794	4,24	4.137	11,60
Bolívia	24.354	3,05	35.590	3,79	11.236	46,14
Perú	27.103	3,39	30.697	3,27	3.594	13,26
Brasil	11.735	1,47	16.845	1,79	5.110	43,54
Uruguai	13.367	1,67	15.382	1,64	2.015	15,07
Xile	12.803	1,60	15.283	1,63	2.480	19,37
Resta de nacionalitats	10.559	1,32	13.984	1,49	3.425	32,44
ÀSIA I OCEANIA	73.003	9,14	92.023	9,80	19.020	26,05
Xina	28.088	3,52	35.630	3,79	7.542	26,85
Pakistan	20.028	2,51	26.386	2,81	6.358	31,75
Índia	8.021	1,00	10.432	1,11	2.411	30,06
Filipines	7.237	0,91	7.702	0,82	465	6,43
Resta de nacionalitats	9.629	1,21	11.873	1,26	2.244	23,30

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (1/1/2005) i de la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Per nacionalitats, els marroquins són els estrangers més presents a Catalunya, amb gairebé 200.000 persones o, dit d'una altra manera, una cinquena part del total (concretament un 20,8%). A continuació hi ha els equatorians, amb unes 90.000 persones (gairebé un 10% del total); els romanesos, amb més de 50.000 persones, i després diverses nacionalitats llatinoamericanes com ara els colombians (quart grup, amb més de 45.000 persones), els argentins (cinquè), els bolivians (setè) i els peruans (novè); o asiàtiques com els xinesos (sisè) i els pakistanesos (desè).

La nacionalitat de la Unió Europea actualment més present a Catalunya és la italiana (vuitè grup, amb gairebé 32.000 individus), encara que, com veurem després, molts són nascuts a l'Argentina —10.540 exactament— o a l'Uruguai —2.503— i han adoptat la nacionalitat italiana d'algun dels seus avantpassats. Segueixen per ordre d'importància els francesos, amb més de 25.000, els alemanys i els britànics. Altres grups d'estrangers que cal destacar, amb més de 15.000 nacionals, són els dominicans, els brasilers, els uruguaians i els xilens. Per sobre de 10.000 persones també hi ha els gambians, amb gairebé 15.000 individus, seguits per ucraïnesos, senegalesos i russos. Cap altre grup nacional present a Catalunya no arriba als 10.000 individus.

Entre l'1/1/2005 i l'1/1/2006 la població estrangera ha augmentat un 17,6% o 140.417 individus. Els europeus⁸ i els originaris d'Àsia i Oceania ho han fet d'una manera més intensa: 22,6% i 26,1%, respectivament, mentre que els africans (14,7%) i els americans (14,6%) han alentit el seu creixement. Sembla, doncs, que alguns dels grups més nombrosos i que més havien crescut els darrers anys comencen a estabilitzar-se (com ara els equatorians, +2,1%, els colombians, +8,5% o els marroquins, +13,8%), així com grups d'arribada més antiga, com els filipins (+6,4%), mentre que guanyen protagonisme altres grups nacionals. Seria el cas, per exemple, dels bolivians (+46,1%), els brasilers (+43,5%) i els romanesos (+33,8%, els que més augmenten en termes absoluts: +13.272 individus).

Un cop més, el context legislatiu és fonamental per comprendre aquesta evolució: encara que en nombres absoluts l'arribada d'equatorians i colombians continuï sent

8. Sobretot els extracomunitaris, que augmenten un 25%, en comparació amb els ciutadans de la UE, que creixen un 20%.

important, en termes d'increment relatiu s'ha de comptar amb l'efecte restrictiu que té ara la demanda de visat, a més de l'efecte anticipador que va tenir en els anys previs a l'entrada en vigor d'aquesta demanda, el 2000 i el 2001 principalment. I de la mateixa manera haurem d'entendre l'increment actual dels bolivians, a qui s'ha anunciat també la imminent demanda de visat.

D'altra banda, tant el recompte del nombre d'estrangers com l'evolució interanual d'aquests contingents nacionals ha de tenir present la importància del procés de "naturalització" o adopció de la nacionalitat espanyola, que en part explica que a Catalunya hi hagi més gent nascuda fora d'Espanya que gent de nacionalitat estrangera, concretament 85.248 persones més. El recompte dels països d'origen de la migració a Catalunya, així com la seva jerarquització, no canvia gaire si s'agafa el país de naixement com a criteri d'anàlisi en comptes de la nacionalitat. No obstant això, la comparació entre ambdues sèries (taula 5)⁹ sí que reflecteix els avantatges comparatius que tenen algunes nacionalitats en l'accés a la nacionalitat espanyola, com és el cas dels llatinoamericans i els filipins, principalment, que amb només dos anys de residència legal i continuada al país tenen dret a la nacionalitat, mentre que la resta necessiten deu anys en les mateixes condicions. A aquesta situació privilegiada hauríem d'afegir la de països com l'Argentina, on s'ha reconegut la possibilitat de nacionalització en el lloc d'origen als descendents d'emigrants espanyols. Per acabar, en alguns dels països europeus hauríem de comptar amb els fills d'emigrants espanyols, que mai no han perdut la nacionalitat dels pares.

Això explicaria que l'elevadíssim 49% dels nascuts a França, el 35% dels nascuts a Alemanya o el 29% dels nascuts a Cuba tinguin nacionalitat espanyola, així com el 27% dels originaris de Filipines, o el 24% dels nascuts a l'Argentina o l'Uruguai.¹⁰

9. La taula 5 mostra, per exemple, que a Catalunya hi havia empadronats a 1/1/2006 (dades no oficials) 189.070 persones nascudes al Marroc, 15.258 de les quals tenien nacionalitat espanyola (un 8,1% del total) i 173.812 tenien nacionalitat no espanyola, tot i que destacaven, com és obvi, els 173.047 de nacionalitat marroquina. Aquesta xifra s'ha de comparar amb les 194.874 persones (nascudes o no al Marroc) amb nacionalitat marroquina, de les quals 21.512 (un 11%) són nascudes a Espanya. Veiem, doncs, que la immigració marroquina és més important si es comptabilitza per nacionalitat que per lloc de naixement, però no en tots els casos succeeix així i, globalment, és a la inversa.

10. Els argentins són la tercera nacionalitat estrangera més important a Catalunya segons el criteri de país de naixement, amb prop de 70.000 immigrants, i també l'Uruguai puja força posicions en la classificació.

Taula 5.

Població estrangera empadronada per continents i principals nacionalitats. Comparació entre dades per nacionalitat i per país de naixement. Catalunya, 2006

País de naixement / nacionalitat	Població segons país de naixement					Població segons nacionalitat		
	Total	Nacionali- tat del país naixement	Nacio- nalitat estrangera	Nacio- nalitat espanyola	% amb nac. espa- nyola	Total	Nascuts a Espanya	% nascuts a Espanya
POBLACIÓ TOTAL	7.151.851		939.321	6.212.530	87	7.151.851	6.127.282	86
POBL. ESTRANGERA	1.024.569		885.221	139.348	14	939.321	54.100	6
Espanya	6.127.282		54.100	6.073.182	99	6.212.530	6.073.182	98
Marroc	189.070	173.047	173.812	15.258	8	194.874	21.512	11
Equador	89.377	87.456	87.775	1.602	2	90.475	2.908	3
Argentina	67.233	38.800	50.985	16.248	24	39.794	668	2
Romania	51.569	50.954	51.089	480	1	52.600	1.524	3
Colòmbia	49.627	44.319	45.222	4.405	9	45.410	943	2
França	41.319	20.523	21.118	20.201	49	25.344	1.955	8
Perú	37.572	29.843	30.616	6.956	19	30.697	754	2
Bolívia	35.794	34.841	34.981	813	2	35.590	685	2
Xina	34.985	32.279	32.466	2.519	7	35.630	3.226	9
Pakistan	26.470	25.793	25.986	484	2	26.386	556	2
Alemanya	23.618	14.828	15.438	8.180	35	18.784	1.620	9
Uruguai	23.514	15.081	17.891	5.623	24	15.382	197	1
República Dominicana	21.845	16.398	16.870	4.975	23	17.422	979	6
Brasil	21.212	16.541	17.514	3.698	17	16.845	234	1
Xile	20.357	14.910	15.791	4.566	22	15.283	241	2
Regne Unit	16.875	14.296	14.567	2.308	14	16.390	907	6
Itàlia	15.601	14.016	14.409	1.192	8	31.815	1.587	5
Ucraïna	13.383	12.715	12.876	507	4	13.212	343	3
Rússia	13.233	11.326	11.676	1.557	12	12.535	337	3
Cuba	12.135	8.322	8.664	3.471	29	8.451	96	1
Mèxic	11.690	9.107	9.482	2.208	19	9.320	118	1
Gàmbia	11.332	10.925	10.961	371	3	14.729	3.773	26
Índia	10.593	9.956	10.114	479	5	10.432	412	4
Senegal	9.807	11.655	11.739	1.848	19	12.723	1.019	8
Filipines	9.499	6.872	6.951	2.548	27	7.702	820	11
Portugal	9.360	7.527	7.651	1.709	18	8.822	440	5
Bulgària	9.192	8.892	8.942	250	3	9.123	198	2
Algèria	8.995	7.352	8.136	859	10	8.054	619	8
Països Baixos	7.486	6.375	6.505	981	13	7.752	482	6
Estats Units	6.864	4.864	5.309	1.555	23	5.930	287	5

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Entre aquests dos últims col·lectius també hi ha, com s'ha comentat anteriorment, moltes persones que han adoptat la nacionalitat italiana. Això explica per què el cas italià és dels pocs països europeus amb més gent de la seva nacionalitat que persones nascudes al seu país.

La situació contrària es dona en aquells casos en què el percentatge d'immigrants que han adoptat la nacionalitat espanyola és molt petit, sigui perquè la migració ha estat molt recent —fet que explicaria que només el 2% dels naturals de l'Equador o l'1% dels de Romania tinguin la nacionalitat espanyola—, o perquè la legislació espanyola és més restrictiva, com per exemple per als naturals del Marroc o de Gàmbia, amb només un 8% i un 3%, respectivament, de nacionalitzats espanyols. Encara que, a banda de la legislació espanyola i el temps transcorregut des de l'arribada, cal comptar també amb el paper de les lleis respectives pel que fa a la doble nacionalització¹¹ o a l'interès personal per mantenir la nacionalitat d'origen.

Aquestes raons poden explicar també que hi hagi molts fills de persones d'aquestes nacionalitats nascuts a Espanya però que conserven la nacionalitat dels seus progenitors: és el cas del 26% dels nacionals de Gàmbia, que han nascut a Espanya però no són espanyols, de l'11% de ciutadans marroquins, del 9% de xinesos o del 8% de senegalesos. Aquesta situació troba el seu contrapunt entre la comunitat llatina: el percentatge de ciutadans llatinoamericans nascuts a Espanya és molt petit, per la senzilla raó que la majoria dels nascuts aquí adopta la nacionalitat espanyola.

Veiem, doncs, que la introducció del concepte *país de naixement* juntament amb el de *nacionalitat* introdueix molta riquesa a l'anàlisi del fenomen de la immigració internacional a Catalunya, però al mateix temps el fa molt més complex. Un estudi més detallat d'aquest camp sobrepassa les fronteres de la pura demografia, ja que requereix un coneixement molt fi de les diferents legislacions nacionals sobre ciutadania i nacionalitat.

11. En alguns països no està permesa la doble nacionalitat, és a dir que adoptar una segona nacionalitat implica perdre la nacionalitat d'origen.

QUINES CARACTERÍSTIQUES TENEN, PER SEXE I EDAT?

Si durant els darrers anys del segle xx la feminització de la població estrangera era un fet rellevant (Domingo i Brancós, 2000), tant per l'increment d'aquelles nacionalitats en què la dona era la protagonista del procés migratori (com és el cas de moltes llatinoamericanes), com per l'incipient procés de reagrupament familiar en nacionalitats caracteritzades per la presència més gran dels efectius masculins (com els marroquins), en el primer quinquenni del segle xxi ha canviat la tendència. L'increment de població causat per les accions reguladores d'aquests anys ha afavorit la remasculinització dels fluxos i, conseqüentment, dels efectius de població. El resultat ha estat que fins i tot en les nacionalitats en què el nombre de dones segueix sent més important que el d'homes, el seu pes relatiu ha disminuït. Actualment, a Catalunya hi ha una accentuada preeminència masculina entre la població de nacionalitat estrangera (al contrari del que succeeix amb la població espanyola) amb 123 homes per 100 dones, o gairebé 100.000 homes més que dones, a 1 de gener de 2006 (taula 6).¹²

El caràcter predominantment masculí de la immigració internacional és un tret comú a les comunitats nacionals procedents de la majoria dels països d'Europa, Àfrica, Àsia i Oceania, i així es reflecteix en la població resident resultant, amb relacions de masculinitat per sobre de 100. Únicament la població procedent del continent americà és predominantment femenina.

La taula 6 mostra, dins de cada conjunt continental, els països classificats per ordre ascendent de la relació de masculinitat. Respecte a les nacionalitats procedents de la Unió Europea, allà on la migració econòmica és molt més representativa, els índexs de masculinitat són més alts: és el cas dels portuguesos (151), seguits pels italians, que recordem que inclouen molts argentins d'origen nacionalitzats. Entre les nacionalitats

12. Aquesta preeminència masculina s'accentua si s'utilitzen les dades dels permisos de residència en comptes de les dades padronals: el percentatge d'homes estrangers passa del 55,2% al 56,3%. El fet que els fluxos migratoris procedents de l'Amèrica llatina, majoritàriament femenins, siguin més recents que altres fluxos amb preponderància masculina, i una possible major facilitat dels homes per regularitzar la seva situació, podrien estar al darrere d'aquestes diferències entre les dades padronals i les del Ministeri de l'Interior.

Taula 6.

Població estrangera empadronada per continents i principals nacionalitats. Dades absolutes per sexe, percentatges d'homes i de dones i relació de masculinitat. Catalunya, 2006

Continents i principals nacionalitats	Població a 1/1/2006			% Homes	% Dones	Relació de masculinitat
	Homes	Dones	Total			
POBLACIÓ TOTAL	3.553.257	3.598.594	7.151.851	49,7	50,3	99
ESPANYA	3.034.407	3.178.123	6.212.530	48,8	51,2	95
POBLACIÓ ESTRANGERA	518.850	420.471	939.321	55,2	44,8	123
EUROPA	125.580	110.267	235.847	53,2	46,8	114
Unió Europea	71.846	60.149	131.995	54,4	45,6	119
França	12.908	12.436	25.344	50,9	49,1	104
Alemanya	9.752	9.032	18.784	51,9	48,1	108
Regne Unit	8.886	7.504	16.390	54,2	45,8	118
Països Baixos	4.276	3.476	7.752	55,2	44,8	123
Itàlia	18.762	13.053	31.815	59,0	41,0	144
Portugal	5.308	3.514	8.822	60,2	39,8	151
Resta d'Europa	53.734	50.118	103.852	51,7	48,3	107
Rússia	4.501	8.034	12.535	35,9	64,1	56
Ucraïna	6.876	6.336	13.212	52,0	48,0	109
Romania	28.236	24.364	52.600	53,7	46,3	116
Bulgària	5.237	3.886	9.123	57,4	42,6	135
ÀFRICA	170.750	86.610	257.360	66,3	33,7	197
Marroc	123.567	71.307	194.874	63,4	36,6	173
Gàmbia	10.757	3.972	14.729	73,0	27,0	271
Algèria	5.957	2.097	8.054	74,0	26,0	284
Senegal	10.362	2.361	12.723	81,4	18,6	439
AMÈRICA	160.954	193.137	354.091	45,5	54,5	83
Amèrica del Nord i Central	21.407	29.224	50.631	42,3	57,7	73
República Dominicana	6.841	10.581	17.422	39,3	60,7	65
Cuba	3.639	4.812	8.451	43,1	56,9	76
Mèxic	4.216	5.104	9.320	45,2	54,8	83
Estats Units	3.030	2.900	5.930	51,1	48,9	104
Amèrica del Sud	139.547	163.913	303.460	46,0	54,0	85
Brasil	6.805	10.040	16.845	40,4	59,6	68
Bolívia	14.804	20.786	35.590	41,6	58,4	71
Colòmbia	20.429	24.981	45.410	45,0	55,0	82
Perú	14.027	16.670	30.697	45,7	54,3	84
Equador	41.683	48.792	90.475	46,1	53,9	85
Uruguai	7.810	7.572	15.382	50,8	49,2	103
Argentina	20.210	19.584	39.794	50,8	49,2	103
Xile	7.986	7.297	15.283	52,3	47,7	109
ÀSIA I OCEANIA	61.566	30.457	92.023	66,9	33,1	202
Filipines	3.387	4.315	7.702	44,0	56,0	78
Xina	19.221	16.409	35.630	53,9	46,1	117
Índia	8.280	2.152	10.432	79,4	20,6	385
Pakistan	23.455	2.931	26.386	88,9	11,1	800

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

europèes extracomunitàries aquesta preeminència masculina està menys accentuada (107 respecte a 119 pels nacionals de la Unió Europea), si exceptuem la comunitat búlgara (135 homes per 100 dones). Hi ha, però, casos oposats com el de la població russa, on el sexe femení constitueix evidentment un factor selectiu determinant en la migració (56 homes per cada 100 dones).

La preeminència masculina s'accentua encara més en el cas del immigrants procedents de països africans, on hi ha gairebé el doble d'homes que de dones (197 homes per 100 dones); destaca el cas del Senegal (439 homes per 100 dones) i el d'altres comunitats que, pel fet de ser més petites, no apareixen a la taula 6: Mali (918 homes per 100 dones) i Mauritània (828 homes per 100 dones). El caràcter emergent de les migracions d'aquests països explica també la relació tan esbiaixada a favor dels homes, ja que és el sexe masculí el pioner d'aquests moviments migratoris. Aquesta característica també es repeteix entre els immigrants asiàtics, amb més del doble d'homes que de dones (202 per 100) encara que aquí es donen situacions extremes: 800 homes per 100 dones entre la comunitat pakistanesa, però només 78 homes per 100 dones dins de la comunitat filipina, majoritàriament femenina.

A les comunitats americanes, com ja s'ha dit, el pes de les dones segueix sent un factor destacable, tant a les procedents de l'Amèrica Central i del Nord (73 homes per 100 dones, amb només 65 entre els dominicans, però 104 entre els naturals dels Estats Units) com a les sud-americanes, amb 85 homes per 100 dones, i en les que destaca el cas del Brasil (68), Bolívia (71) i Colòmbia (82). L'excepció la constitueixen els col·lectius dels immigrants procedents dels països del Con Sud, que presenten unes relacions de masculinitat lleugerament per sobre de 100: 109 entre els xilens, i 103 entre els argentins i uruguaians.

Si, com acabem de veure, entre la població de nacionalitat estrangera que viu a Catalunya les proporcions d'homes són més grans que entre la població espanyola, també és una població relativament més jove: els estrangers¹³ tenen de mitjana

13. Aquesta mitjana puja als 32 anys segons les dades d'autoritzacions de residència del Ministeri de l'Interior. La diferència és lògica, car les persones que han aconseguit regularitzar la seva situació ja fa alguns anys que viuen a Catalunya i són, per tant, més vells de mitjana.

30,5 anys, i els nacionals una edat mitjana de 41,5, o sigui, 11 anys més (taula 7). Això és lògic, car la migració internacional és un fenomen demogràfic protagonitzat, sobretot, per joves (Domingo, Bayona i Brancós, 2002). I per joves d'ambdós sexes, amb una diferència d'edat mínima entre homes i dones, essent elles una mica més joves que ells (30,4 i 30,6 anys, respectivament).

La taula 7 torna a mostrar diferències significatives entre grups continentals: els europeus són els immigrants estrangers més vells (33,6 anys de mitjana), mentre que els africans són els més joves (28 anys). Els altres grups continentals oscil·len pels volts dels 30 anys. En realitat, la dada per Europa amaga una doble situació: els extracomunitaris també tenen una edat mitjana d'uns 30 anys (30,3 exactament; i entre ells, els romanesos, amb 28,3 anys, són els més joves) mentre que els europeus comunitaris són més vells, amb una mitjana de 36,8 anys. Això és així perquè una part d'aquests immigrants no ho són per raons de treball, sinó que són jubilats que han escollit el nostre país per retirar-se.

Deixant de banda, doncs, el cas extraordinari dels ciutadans de la Unió Europea, la resta de nacionalitats mostren edats mitjanes similars. Sí que existeixen, però, divergències significatives quan s'analitzen les diferències per sexe, i apareixen de nou dos patrons geogràfics clars: en la majoria de les comunitats nacionals, els homes són més vells que les dones —amb diferències extremes entre els originaris d'alguns països africans com ara Gàmbia (8,5) i el Senegal (7,1) i alguns asiàtics com ara el Pakistan (7,9)—, però es dona el cas contrari entre els nacionals de països americans —menys els dels Estats Units—, de Filipines i de Rússia, on les dones són de mitjana més grans que els homes.

Així doncs, en observar en conjunt els patrons per sexe i edat apareixen dos grups immigratoris amb característiques diferencials: els immigrants dels països americans (menys els dels Estats Units, i més Filipines i Rússia) són principalment dones, i amb una edat més elevada que els homes, mentre que els immigrants estrangers procedents d'altres països són majoritàriament homes, també de més edat que les dones connacionals. Aquest dos patrons es constaten quan comparem les estructures per sexe i edat utilitzant l'instrument bàsic de representació gràfica en demografia: les piràmides de població.

Taula 7.

Edat mitjana, per sexe i total, de la població estrangera empadronada per continents i principals nacionalitats. Catalunya, 2006

Continents i principals nacionalitats	Edat mitjana			Diferència entre homes i dones
	Homes	Dones	Total	
POBLACIÓ TOTAL	38,6	41,4	40,0	2,8
ESPANYA	40,0	42,9	41,5	2,9
POBLACIÓ ESTRANGERA	30,6	30,4	30,5	-0,2
EUROPA	34,0	33,3	33,6	-0,7
Unió Europea	37,0	36,7	36,8	-0,2
Portugal	33,1	32,2	32,8	-0,9
Itàlia	34,3	33,8	34,1	-0,4
França	36,7	36,9	36,8	0,2
Països Baixos	38,2	37,7	38,0	-0,5
Regne Unit	39,4	38,7	39,1	-0,7
Alemanya	41,2	40,3	40,8	-0,9
Resta d'Europa	30,7	29,9	30,3	-0,8
Romania	29,1	27,4	28,3	-1,7
Rússia	28,8	32,5	31,2	3,7
Bulgària	32,2	30,9	31,7	-1,3
Ucraïna	31,9	31,7	31,8	-0,2
ÀFRICA	29,2	25,6	28,0	-3,6
Gàmbia	27,6	19,1	25,3	-8,5
Marroc	28,8	25,9	27,7	-2,9
Senegal	30,6	23,5	29,3	-7,1
Algèria	32,3	27,4	31,0	-4,9
AMÈRICA	29,5	31,0	30,4	1,5
Amèrica del Nord i Central	29,8	31,4	30,7	1,6
Cuba	34,7	36,1	35,5	1,4
Estats Units	34,7	33,9	34,4	-0,8
Mèxic	28,9	29,7	29,4	0,8
República Dominicana	26,7	30,0	28,7	3,4
Amèrica del Sud	29,5	31,0	30,3	1,5
Bolívia	27,5	28,8	28,2	1,2
Equador	27,7	29,3	28,5	1,6
Brasil	27,8	29,7	28,9	1,9
Colòmbia	29,5	31,6	30,7	2,1
Xile	31,0	32,0	31,5	1,0
Uruguai	31,3	33,4	32,3	2,1
Argentina	31,8	33,2	32,5	1,4
Perú	32,2	33,8	33,1	1,6
ÀSIA I OCEANIA	30,5	29,2	30,1	-1,3
Xina	28,8	28,5	28,7	-0,3
Índia	30,4	28,6	30,0	-1,8
Pakistan	31,6	23,7	30,7	-7,9
Filipines	31,2	33,3	32,4	2,1

Font: Elaboració pròpia a partir de dades de la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

S'han seleccionat 12 piràmides de població (gràfic 1), corresponents al total de la població empadronada a Catalunya a 1 de gener de 2006 (dades no oficials), a la població de nacionalitat espanyola, al conjunt dels estrangers i a nou nacionalitats representatives de diferents comportaments migratoris.

Les primeres tres piràmides mostren com la immigració internacional ha servit per rejuvenir la població catalana, tendència que és evident si observem com la majoria de la població immigrant es concentra a les franges d'edat de 25-34 anys.

A més del caràcter fonamentalment jove de la immigració, la piràmide corresponent al total de la població estrangera també mostra el pes més gran del sexe masculí. Aquesta preeminència masculina, si bé no gaire pronunciada, es repeteix a les piràmides corresponents a comunitats europees com les de les poblacions amb nacionalitat alemanya i romanesa. La primera, però, s'ha agafat com a exemple dels ciutadans procedents de la Unió Europea, que tenen un percentatge significatiu corresponent a jubilats (grups d'edat de més de 60 anys), grup que brilla per la seva absència a la piràmide romanesa, agafada com a exemple d'immigració europea extracomunitària amb motius purament laborals.

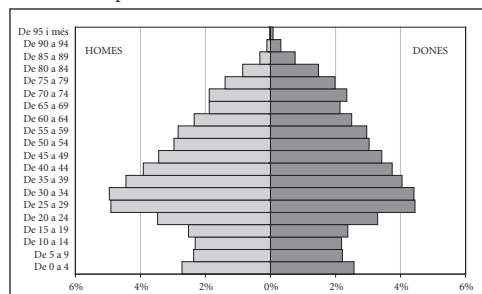
Com hem vist, el caràcter bàsicament masculí de la immigració s'accentua en el cas de les poblacions d'origen africà i asiàtic, com es mostra a les piràmides de les poblacions amb nacionalitat del Marroc, Gàmbia i el Pakistan, que és un cas molt espectacular de desequilibri de sexes.

Per contra, els grups de procedència llatinoamericana estan formats per un nombre més gran de dones que d'homes, com també mostren els exemples escollits. En el cas de les dues comunitats més nombroses (equatorians i colombians) aquest desequilibri no és excessivament pronunciat, però és més evident en el cas de la comunitat dominicana. Finalment es mostra el cas excepcional, dintre del context de la immigració europea, de la migració russa, que també té un desequilibri molt accentuat en favor de les dones.

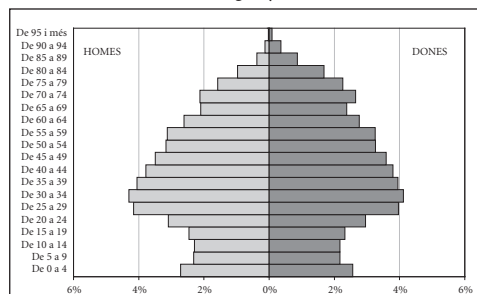
Gràfic 1.

Piràmides de població pel total de la població i segons la nacionalitat de la població empadronada. Catalunya, 2006

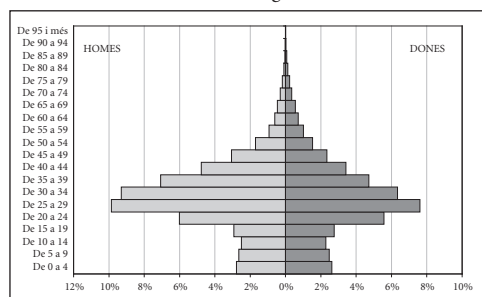
Població empadronada

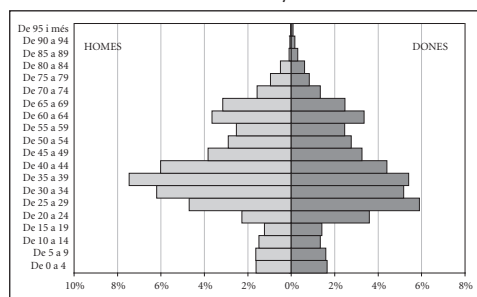
Població de nacionalitat espanyola

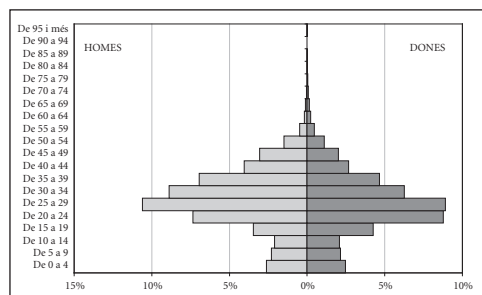
Població de nacionalitat estrangera

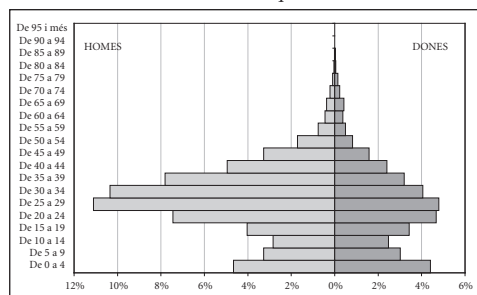
Població de nacionalitat alemanya

Població de nacionalitat romanesa

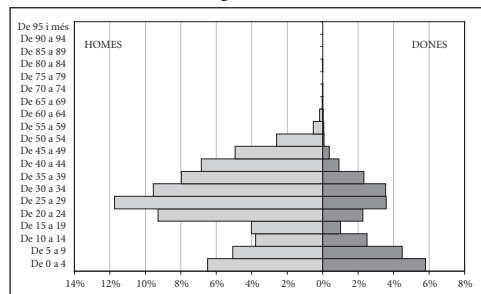

Població de nacionalitat marroquina

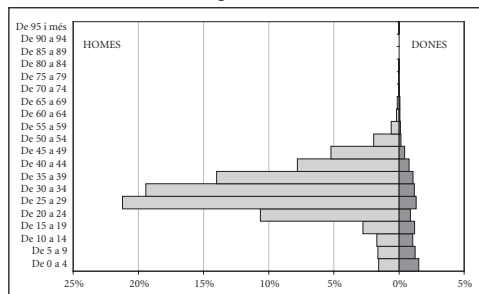

Font: Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

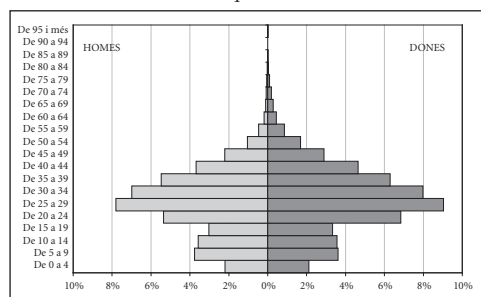
Població de nacionalitat gambiana

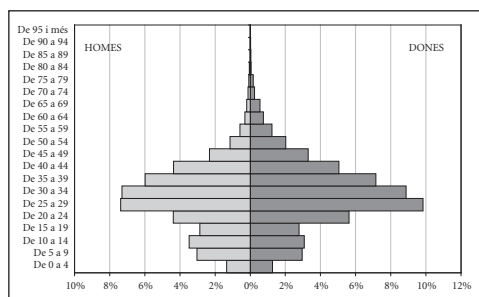
Població de nacionalitat pakistanesa

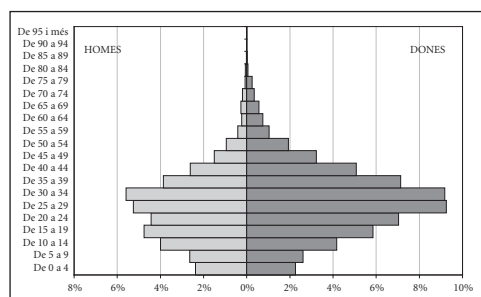
Població de nacionalitat equatoriana

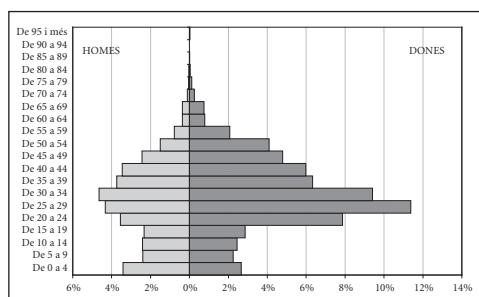
Població de nacionalitat colombiana

Població de nacionalitat dominicana

Població de nacionalitat russa

COM ES DISTRIBUEIXEN PEL TERRITORI CATALÀ?

A diferència de les grans onades migratòries dels anys seixanta i setanta del segle xx, que van tenir un caire fonamentalment metropolità, la immigració actual de procedència internacional s'està estenent d'una manera bastant uniforme pel territori català: només a 11 comarques hi ha percentatges d'estrangers inferiors al 10%, i cap no té un percentatge inferior a la mitjana europea (5,9% a 1/1/2004, segons l'Eurostat), ja que la que en té menys és el Ripollès amb el 6,3%. Això no significa, però, que no hi hagi diferències territorials significatives, tal com mostra la taula 8 pel conjunt de Catalunya i per les diferents delimitacions territorials. Aquesta taula s'ha ordenat en funció del percentatge d'estrangers, sempre del més petit al més gran, per províncies, dintre de les províncies per àmbits territorials, i dintre d'aquests àmbits per comarques.

Tot i així, abans de parlar dels patrons territorials hem de diferenciar entre les dades absolutes i les relatives. En termes absoluts, és cert que a la província de Barcelona hi viu més de dos terços de tots els immigrants estrangers i tan sols la comarca del Barcelonès ja concentra més d'un terç del total. En termes relatius, però, són altres àrees territorials les que mostren percentatges d'estrangers més elevats respecte a la seva població total, fet que permet parlar del caràcter gairebé ubic de la nova immigració i, alhora, diferenciar pautes territorials per nacionalitats i grups de nacionalitats.

A grans trets les comarques costaneres, seguides per les comarques de Ponent i certes contrades pirinenques, són les que mostren els percentatges més elevats d'estrangers, mentre que les comarques de la Catalunya central (9,8%) són les que es troben a l'extrem oposat. L'àmbit metropolità (12,7%) també mostra percentatges comarcals per sota de la mitjana catalana (amb l'excepció del Barcelonès i el Garraf), i hi destaquen, amb nivells relativament baixos, comarques que sí que van protagonitzar les migracions dels anys seixanta i setanta del segle xx, com el Vallès Occidental i el Baix Llobregat. Per tant la província de Barcelona, amb el 12,4%, és la que presenta la proporció més petita de ciutadans estrangers, comparada amb el 17,4% de la província de Girona —la que en té el percentatge més alt—, el 14,3% de Tarragona o el 13,5% de Lleida.

Entre les comarques gironines, les costaneres són efectivament les que en tenen proporcions més altes (destaca l'Alt Empordà, amb gairebé el 22%) i les interiors, com la

Taula 8.

Població empadronada total i de nacionalitat estrangera, i proporció d'aquesta per agrupacions continentals. Catalunya, províncies, àmbits territorials i comarques, 2006

	Població total	Població estrangera	% total estrangers	% europeus UE-15	% europeus no UE-15	% total europeus	% sud-americans	% nord-americans i centreamericans	% total americans	% africans	% d'Àsia i Oceania
Comarques centrals	481.689	47.082	9,8	0,4	1,3	1,7	1,9	0,3	2,2	5,5	0,4
Berguedà	40.137	3.037	7,6	0,4	1,6	2,0	2,1	0,3	2,4	2,6	0,5
Anoia	109.067	8.826	8,1	0,5	1,2	1,7	1,8	0,3	2,1	4,0	0,4
Bages	173.630	15.034	8,7	0,4	1,4	1,8	1,8	0,3	2,1	4,0	0,3
Solsonès	13.083	1.610	12,3	0,6	2,2	2,8	1,9	0,2	2,1	7,1	0,4
Osona	145.772	18.575	12,7	0,4	1,0	1,4	2,1	0,2	2,3	8,5	0,5
Àmbit metropolità	4.850.470	614.036	12,7	1,6	0,9	2,6	4,9	0,8	5,7	2,7	1,7
Vallès Occidental	834.897	78.813	9,4	1,0	0,8	1,8	3,7	0,6	4,3	2,8	0,5
Baix Llobregat	769.977	75.732	9,8	1,3	0,9	2,2	3,9	0,4	4,3	2,8	0,5
Vallès Oriental	371.298	37.676	10,1	0,8	1,0	1,7	3,4	0,3	3,7	4,3	0,4
Maresme	408.394	45.608	11,2	1,6	0,8	2,3	2,8	0,4	3,2	4,9	0,7
Alt Penedès	96.795	10.825	11,2	0,8	1,2	2,0	3,0	0,3	3,3	5,5	0,4
Garraf	133.112	18.317	13,8	4,2	1,8	6,0	4,2	0,6	4,9	2,5	0,4
Barcelonès	2.235.997	347.065	15,5	2,0	1,0	3,0	6,5	1,2	7,7	1,8	3,1
BARCELONA	5.318.827	659.424	12,4	1,5	1,0	2,5	4,7	0,8	5,4	2,9	1,6
Alt Pirineu i Vall d'Aran	72.138	9.117	12,6	2,6	2,8	5,5	4,7	0,5	5,2	1,9	0,2
Pallars Jussà	12.734	1.087	8,5	1,1	2,6	3,6	1,8	0,5	2,3	2,6	0,0
Pallars Sobirà	7.060	765	10,8	1,9	2,4	4,2	5,1	0,4	5,5	1,0	0,1
Alt Urgell	21.310	2.518	11,8	4,1	2,2	6,3	3,6	0,5	4,2	1,1	0,3
Alta Ribagorça	4.092	535	13,1	1,1	5,6	6,7	3,9	0,1	4,1	2,3	0,0
Cerdanya	17.370	2.606	15,0	2,7	2,3	5,1	7,9	0,5	8,4	1,3	0,2
Vall d'Aran	9.572	1.606	16,8	2,4	4,6	7,0	5,0	0,6	5,6	4,1	0,1
Àmbit de Ponent	337.913	46.657	13,8	0,4	4,2	4,6	2,2	0,4	2,5	6,2	0,4
Garrigues	20.049	1.842	9,2	0,3	4,7	5,1	0,6	0,1	0,6	3,3	0,2
Noguera	38.225	4.595	12,0	0,4	4,8	5,2	1,8	0,1	1,9	4,6	0,3
Segrià	189.153	25.643	13,6	0,5	3,2	3,7	2,7	0,4	3,1	6,3	0,5
Pla d'Urgell	34.135	5.035	14,8	0,4	4,8	5,2	1,8	0,1	2,0	7,1	0,5
Urgell	34.883	5.183	14,9	0,3	4,2	4,5	1,7	0,6	2,3	7,6	0,4
Segarra	21.468	4.359	20,3	0,3	10,1	10,4	1,3	0,5	1,8	7,8	0,3
LLEIDA	409.269	55.051	13,5	0,7	3,9	4,7	2,4	0,4	2,7	5,6	0,4
Camp de Tarragona	555.741	77.753	14,0	2,0	2,5	4,5	3,4	0,5	3,9	5,0	0,7
Conca de Barberà	20.266	1.794	8,9	0,5	3,2	3,8	1,5	0,2	1,8	3,0	0,3
Priorat	9.813	871	8,9	1,7	2,9	4,6	1,4	0,2	1,6	2,5	0,2
Alt Camp	41.400	4.126	10,0	0,9	2,1	2,9	1,6	0,4	2,0	4,7	0,3
Baix Penedès	85.942	11.840	13,8	1,9	1,8	3,7	3,4	0,4	3,8	5,9	0,3
Tarragonès	223.109	32.989	14,8	2,1	2,5	4,5	3,9	0,6	4,5	4,8	1,0
Baix Camp	175.211	26.133	14,9	2,4	2,9	5,2	3,4	0,5	4,0	5,2	0,6
Terres de l'Ebre	179.420	27.458	15,3	2,1	6,6	8,7	2,2	0,2	2,3	3,2	1,1
Terra Alta	12.716	1.222	9,6	1,0	6,5	7,6	0,8	0,3	1,1	0,5	0,4
Ribera d'Ebre	23.038	2.523	11,0	3,1	3,9	6,9	0,9	0,1	1,1	2,7	0,3
Baix Ebre	77.567	12.620	16,3	2,5	5,4	7,8	2,1	0,2	2,3	4,4	1,7
Montsià	66.099	11.093	16,8	1,5	9,0	10,5	2,9	0,2	3,1	2,5	0,7
TARRAGONA	735.161	105.211	14,3	2,0	3,5	5,5	3,1	0,4	3,5	4,5	0,8
Comarques gironines	674.480	117.218	17,4	3,2	2,5	5,7	3,1	0,8	3,9	6,8	0,9
Ripollès	26.440	1.653	6,3	0,5	0,7	1,2	1,8	0,2	2,1	2,8	0,2
Garrotxa	52.928	6.576	12,4	1,1	1,3	2,3	1,5	0,4	2,0	4,8	3,3
Pla de l'Estany	28.567	3.851	13,5	1,1	1,3	2,3	2,3	0,4	2,7	7,7	0,7
Gironès	166.485	28.062	16,9	1,2	2,0	3,2	3,0	1,6	4,6	8,4	0,7
Selva	151.753	26.602	17,5	3,5	3,8	7,2	3,7	0,5	4,2	4,7	1,4
Baix Empordà	124.222	23.315	18,8	4,0	2,6	6,6	2,7	0,6	3,4	8,3	0,5
Alt Empordà	124.085	27.159	21,9	6,8	2,6	9,4	4,2	0,6	4,8	7,2	0,4
GIRONA	688.594	119.635	17,4	3,2	2,5	5,7	3,2	0,8	4,0	6,7	0,9
CATALUNYA	7.151.851	939.321	13,1	1,7	1,5	3,2	4,2	0,7	5,0	3,6	1,4

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Garrotxa o, sobretot, el Ripollès, les més baixes. A Tarragona també passa el mateix, tant a les Terres de l'Ebre (15,3%) com al Camp de Tarragona (14%), ja que comarques interiors com la Terra Alta, el Priorat o la Conca de Barberà són les menys afectades per la immigració. La distribució dels estrangers mostra percentatges bastant similars a la província de Lleida, tant per l'àmbit de Ponent (13,8%) com per l'Alt Pirineu i la Vall d'Aran (12,6%), amb mínims per la Noguera i les Garrigues en el primer cas, i pels dos Pallars en el segon; els màxims respectius es troben a la Segarra (més del 20%) i la Vall d'Aran (gairebé el 17%).

La taula 8 també mostra els percentatges per les agrupacions continentals de nacionalitats, distribució que es pot analitzar en l'àmbit municipal gràcies a l'ajuda dels mapes 1 a 6.

Aquests mapes mostren, en primer lloc, que dintre d'una comarca hi pot haver municipis amb nivells d'estrangeria molt dispars; potser el cas més paradigmàtic és el del Solsonès, on la capital, Solsona, presenta un percentatge d'estrangers del 16,3% mentre que pràcticament tots els altres municipis de la comarca no arriben al 5% (mapa 1).

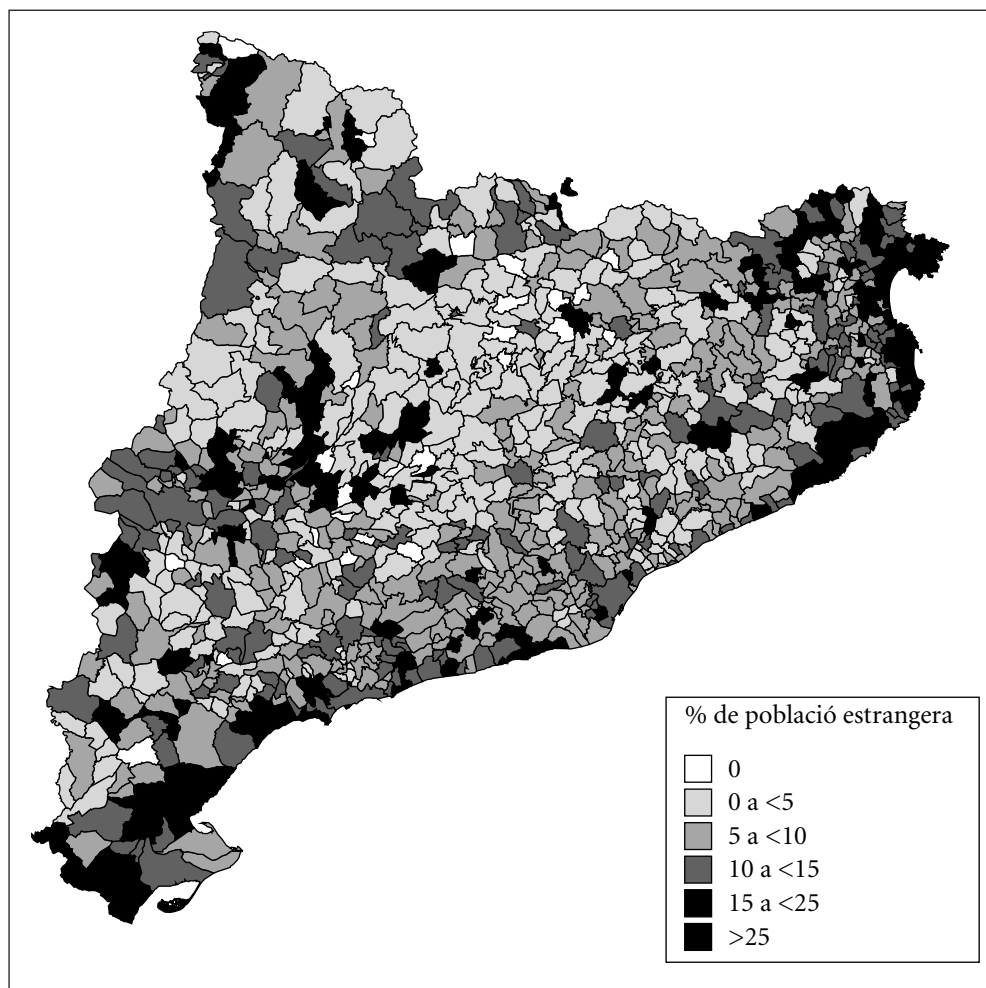
En segon lloc, el mapa 1 reafirma la preferència costanera dels immigrants internacionals, amb casos extrems com Castelló d'Empúries (45,7%), Sant Pere Pescador (35,3%), o Salou (35%), encara que certs municipis de les Terres de Ponent com Guissona (37,2%) o la Portella (32,8%); o bé de la zona pirinenca, com Vielha e Mijaran (20,1%), també presenten percentatges d'estrangers molt elevats.

Finalment, en tercer lloc, els mapes 2 a 6 mostren que les diferents procedències geogràfiques solen mostrar uns certs patrons d'establiment al país més o menys clars:

- Els *europaeus comunitaris* mostren una preferència relativa pels municipis turístics litorals de l'Alt i el Baix Empordà, la Selva, el Garraf, el Baix Ebre i el Baix Camp, així com per certs municipis turístics pirinencs de l'Alt Urgell i el Pallars Sobirà. Destaquen també alguns municipis de la Ribera d'Ebre com Riba-roja d'Ebre i Ginestar.

Mapa 1.

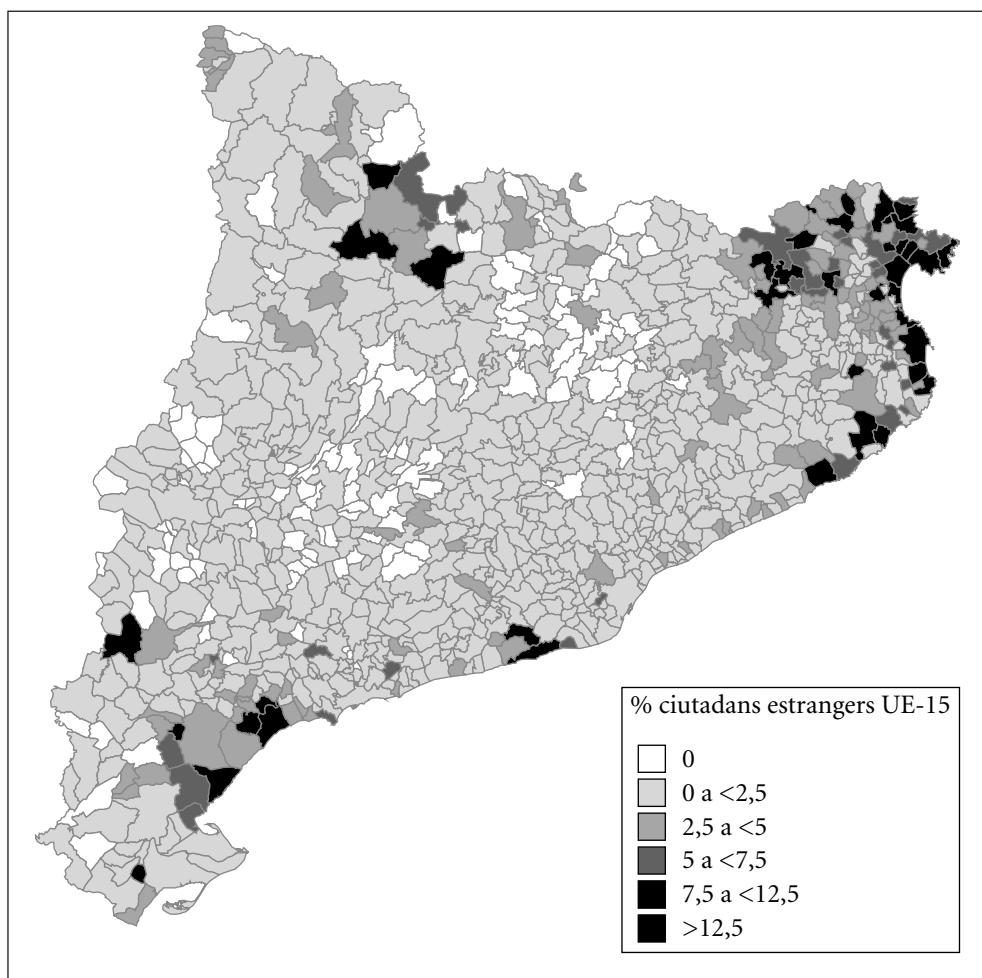
Percentatge de població de nacionalitat estrangera sobre la població total de cada municipi. Catalunya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró, proporcionades per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Mapa 2.

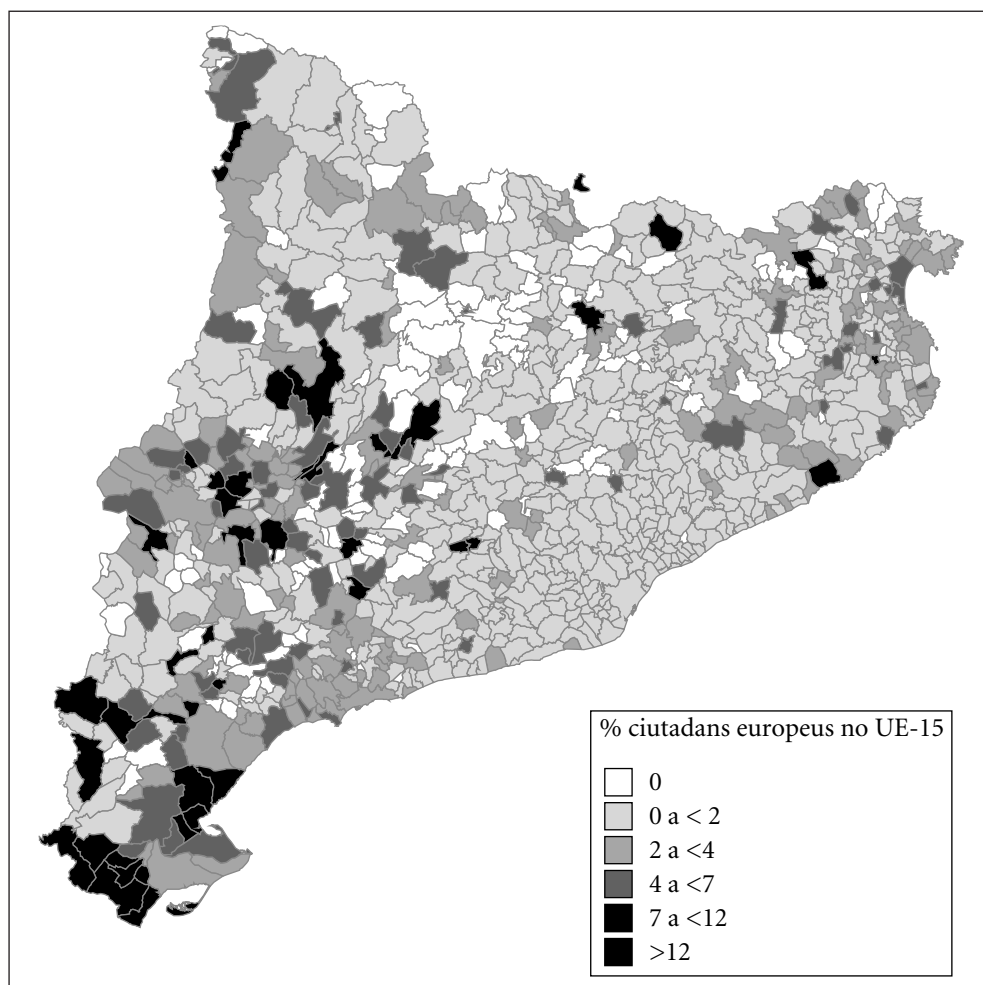
Percentatge d'estrangers de la Unió Europea dins de cada municipi. Catalunya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró, proporcionades per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Mapa 3.

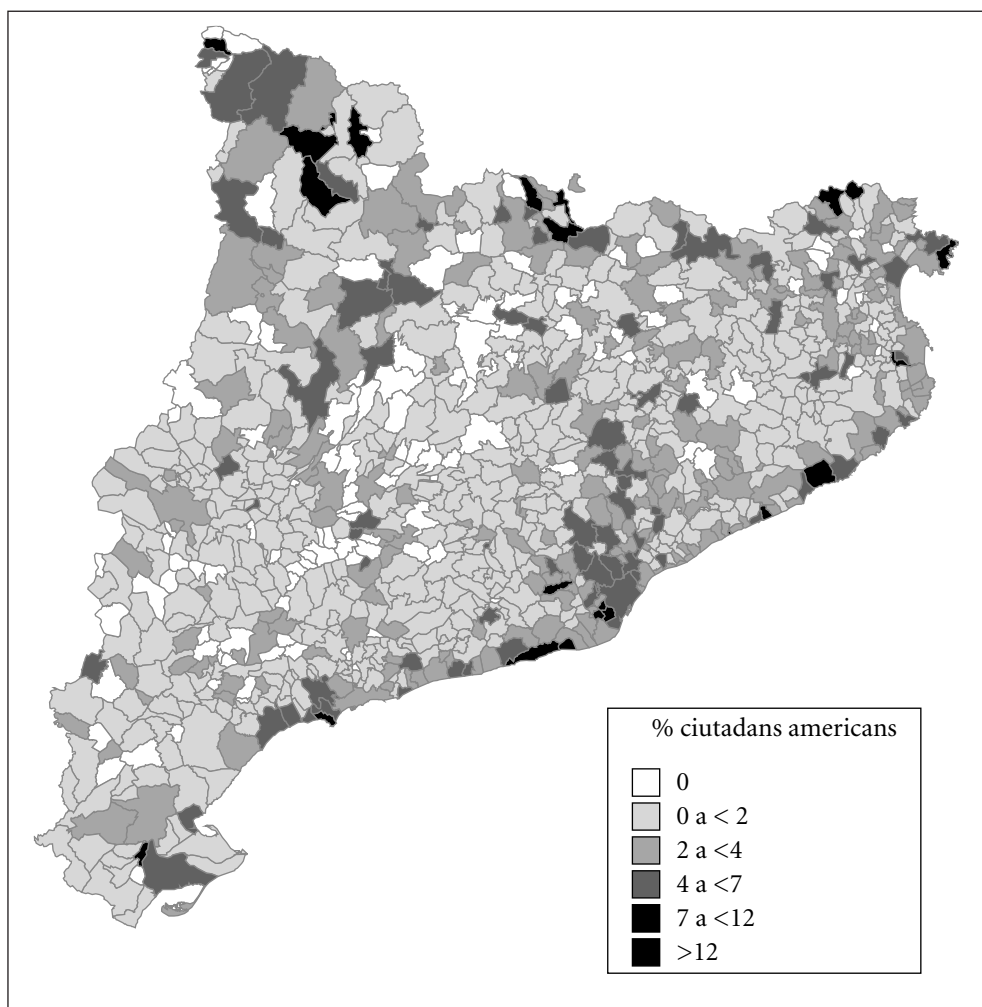
Percentatge dels europeus extracomunitaris dins de cada municipi . Catalunya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró, proporcionades per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Mapa 4.

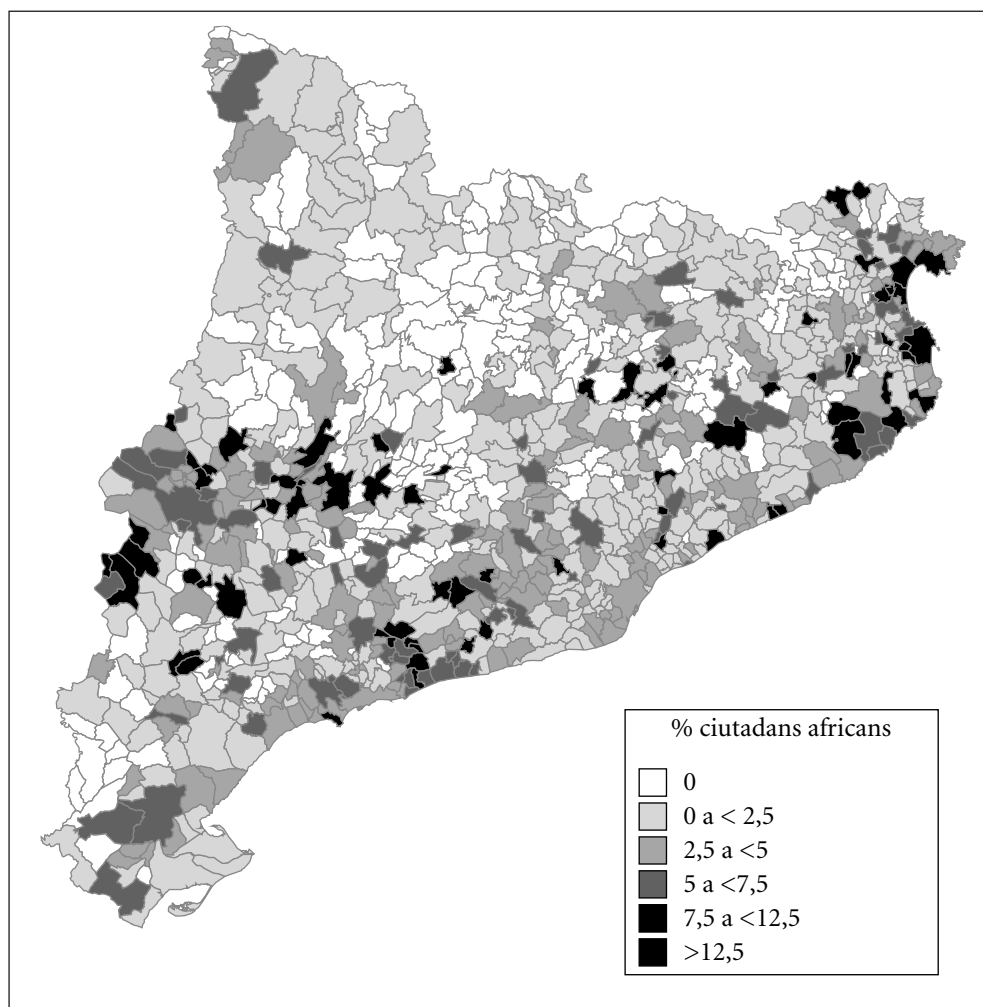
Percentatge dels nacionals de països americans dins de cada municipi.
Catalunya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró, proporcionades per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Mapa 5.

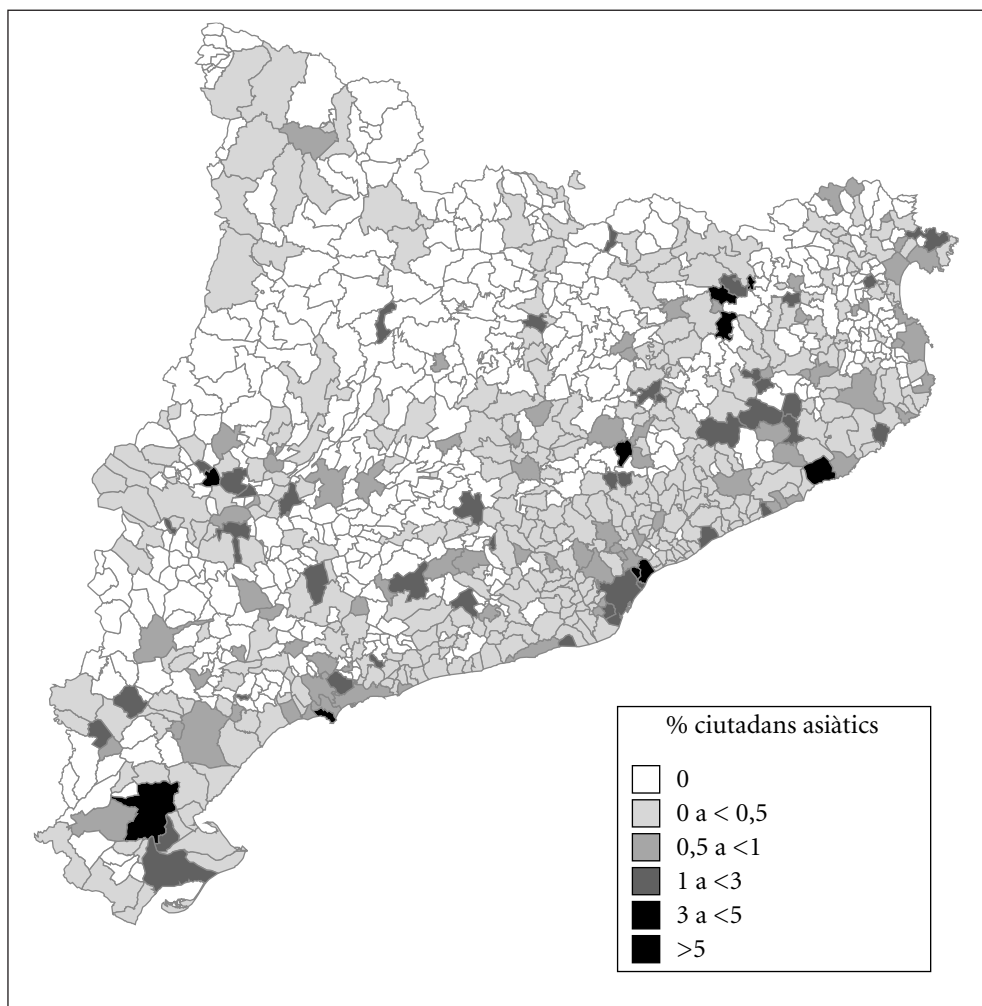
Percentatge dels nacionals de països africans dins de cada municipi. Catalunya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró, proporcionades per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

Mapa 6.

Percentatge dels nacionals de països d'Àsia i Oceania dins de cada municipi. Catalunya, 2006

Font: Elaboració pròpia a partir de les dades del padró, proporcionades per la Secretaria per a la Immigració, Generalitat de Catalunya, dades no oficials (1/1/2006).

- Els *europaus extracomunitaris* presenten les concentracions més grans als municipis del Montsià —sobretot en aquells situats a la frontera amb Castelló, com Alcanar, Ulldecona i la Sénia—, del Baix Ebre —com Camarles, l'Ampolla i el Perelló— i de la Segarra, com Guissona o Torà. La seva distribució tradueix el pes dels romanesos i la proximitat geogràfica amb Castelló, que ha estat inicialment un dels principals centres receptors d'immigrants d'aquesta nacionalitat.
- Els ciutadans de països *americans* semblen estar més dispersos pel territori català i no presenten percentatges especialment alts en una comarca específica, encara que mostren certa predilecció pels municipis de l'àmbit metropolità i per certs municipis pirinencs propers a estacions d'esquí com Sort, Espot i la Vall de Cardós, al Pallars Sobirà, i Alp i Ger, a la Cerdanya.
- Els ciutadans *africans* mostren concentracions més altes a certs municipis interiors, potser per la seva més gran participació laboral en activitats agràries. Seròs, al Segrià, Mollerussa o Agramunt, al Pla d'Urgell, i Tàrraga i Guissona, a l'Urgell, mostren percentatges relativament elevats de població d'origen africà, així com Vic i Manlleu (Osona), Salt (Gironès) o Banyoles (Pla de l'Estany), de caire més industrial.
- Finalment, el conglomerat *asiàtic* mostra percentatges més modestos per tot arreu, i destaca únicament la seva concentració a Badalona (bàsicament, pakistanesos i xinesos) i Santa Coloma de Gramenet (xinesos), així com puntualment a altres municipis com Tortosa (pakistanesos), Olot (indis i xinesos) i Lloret de Mar (indis).

Existeixen, per tant, uns patrons territorials d'assentament dels immigrants estrangers a Catalunya més o menys determinats en funció del seu origen, pautes que no obstant això estan en mutació permanent i que, de totes maneres, no ens han de fer oblidar que la concentració més gran de ciutadans estrangers a casa nostra es troba, en nombres absoluts, a la ciutat de Barcelona i a la seva àrea metropolitana. Aquestes pautes territorials són un reflex d'una certa especialització laboral per nacionalitats que s'ha anat configurant amb el temps. En definitiva, es podria dir que la geografia dels estrangers a Catalunya és, en certa manera, una geografia de l'activitat laboral.

CONCLUSIONS

Les pàgines anteriors han tractat de sintetitzar quina ha estat l'evolució recent del col·lectiu d'immigrants estrangers a Catalunya i quines en són les característiques demogràfiques principals. Es tracta d'una població que ha experimentat un augment excepcional durant el darrer quinquenni i que —tot i les dificultats per mesurar-la, la disparitat de les fonts estadístiques disponibles i la variació de les dades segons si s'utilitza com a criteri definitori la nacionalitat o el lloc de naixement—, tindria actualment un volum proper al milió de persones, que representaria pels volts del 13% de la població catalana total.

És una població jove i cada vegada més masculinitzada, procedent majoritàriament de països llatinoamericans, del Marroc i, més recentment, de països de l'Europa de l'Est, comunitats seguides a certa distància per les provinents de l'Àfrica subsahariana i d'Àsia. No hem d'oblidar, però, l'existència d'un flux migratori procedent dels països comunitaris, amb unes característiques demogràfiques força diferents, en el qual tenen un pes remarcable les persones en edat de jubilació.

Tant aquests darrers immigrants com el col·lectiu majoritari dels immigrants laborals tenen, però, un tret en comú: la predilecció per establir-se en comarques litorals, on trobem, en nombres absoluts, el volum més gran de població de nacionalitat estrangera. No obstant això, i a diferència d'onades immigratòries anteriors, aquesta nova onada procedent de fora d'Espanya s'ha establert per tot Catalunya, fins arribar a assolir percentatges molt significatius de la població de municipis petits i mitjans situats a les Terres de Ponent, a les Terres de l'Ebre o a determinades contrades pirinenques, localitzacions sens dubte lligades als sectors d'activitat en què treballen de manera preferent els immigrants estrangers.

Referències bibliogràfiques

- ARANGO, Joaquín (2004). "La población inmigrada en España". *Economistas*, núm. 99, p. 6-14.
- BRANCÓS, Inés; DOMINGO, Andreu (1997). "Aspectes demogràfics de la immigració estrangera a les comarques barcelonines", a E. MALUQUER (dir.) *II Informe sobre immigració i treball social*. Barcelona: Diputació de Barcelona.
- CABRÉ, Anna (1999). *El sistema català de reproducció. Cent anys de singularitat demogràfica*. Barcelona: Proa.
- DE CASTRO, Miguel Ángel (2004). "Fuentes estadísticas sobre la inmigración", *Economistas*, núm. 99, p. 128-145.
- DEVOLDER, Daniel; GIL, Fernando; FORTE, Pere (2006). "Estimación del grado de error en el registro de la población extranjera en España: un enfoque comparativo", comunicació presentada al X Congreso de la Población Española, Pamplona, 29 de juny - 1 de juliol.
- DOMINGO, Andreu (2004). "La immigració actual a Espanya. Aspectes demogràfics". *Papers de Demografia*, núm. 252.
- DOMINGO, Andreu; HOULE, René (2004). "La actividad de la población de nacionalidad extranjera en España, entre la complementariedad y la exclusión", ponència presentada al IV Congreso sobre la Inmigración en España, Girona, 10-13 de novembre de 2004.
- DOMINGO, Andreu (en premsa). "Internacionalització de la immigració i població estrangera a Catalunya", a II Jornades de població "La població a Catalunya". Bellaterra: Centre d'Estudis Demogràfics.
- DOMINGO, Andreu; BAYONA, Jordi; BRANCÓS, Inés (2002). *Migracions internacionals i població jove de nacionalitat estrangera a Catalunya*. Barcelona: Generalitat de Catalunya, Secretaria General de Joventut.
- DOMINGO, Andreu; BRANCÓS, Inés (2000). "Población femenina de nacionalidad extranjera en la provincia de Barcelona". *Papers. Revista de Sociologia*, núm. 60, p. 305-326.
- FERNÁNDEZ CORDÓN, Juan Antonio (2004). "Demografía e inmigración". *Economistas*, núm. 99, p. 16-27.
- GIL, Fernando; DOMINGO, Andreu (2006). "La complementariedad de la actividad de españoles y extranjeros: análisis sectorial y diferencias territoriales", comunicació presentada al X Congreso de la Población Española, Pamplona, 29 de juny - 1 de juliol.
- IDESCAT (2005a). *Població de Catalunya segons les diferents fonts existents*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, Mimeo.

IDESCAT (2005b). *Estimacions de població segons naturalesa. 1996-2001*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, document metodològic.

IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio; LÓPEZ DE LERA, Diego (2003). "El rastro demográfico de la inmigración en España: 1996-2002". *Papeles de Economía Española*, núm. 98, p. 68-93.

MASSÓ GARROTE, Marcos Francisco (2003). "El nuevo marco legal del derecho de extranjería en España. De la inestabilidad legal a la ausencia de una política de inmigración". *Papeles de Economía Española*, núm. 98, p. 45-65.

MUÑOZ PÉREZ, Francisco; IZQUIERDO ESCRIBANO, Antonio (1989). "L'Espagne, pays d'immigration". *Population*, núm. 44-2, p. 257-289.

OBSERVATORIO DE LAS MIGRACIONES Y LA CONVIVENCIA INTERCULTURAL DE LA CIUDAD DE MADRID (2005). *Informe sobre el proceso de normalización de trabajadores extranjeros*. Madrid: Dirección General de Inmigración, Cooperación al Desarrollo y Voluntariado.

PASCUAL, Àngels; CARDELÚS, Jordi; SOLANA, A. Miguel (2000). "Recent immigration to Catalonia: character and responses", a R. KING, G. LAZARIDIS, C. TSARDINIDIS (eds.). *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. Londres: Macmillan.

PUJADAS, Isabel; GARCIA, Arlinda; LÓPEZ, Cristina; NAVARRO, Montserrat (2003). "La immigració estrangera a les Terres de l'Ebre: canvis recents i reptes de futur". *Perspectives Territorials*, núm. 4.

RECAÑO, Joaquín (2002). "La movilidad geográfica de la población extranjera en España: un fenómeno emergente". *Cuadernos de Geografía*, núm. 72, p. 135-156.

RECAÑO, Joaquín; DOMINGO, Andreu (2005). "Factores sociodemográficos y territoriales de la inmigración irregular en España", comunicació presentada al XXV Congreso Internacional de la Población 2005, Tours, França, 18-23 de juliol.

RECOLONS, Lluís (1998). "Migracions entre Catalunya i l'estranger", a S. GINER (dir.). *La societat catalana*. Barcelona: Institut d'Estadística de Catalunya, p. 243-271.

REQUES, Pedro; DE COS, Olga (2004). "De lo global a lo local: repercusiones geodemográficas de la inmigración en España". *Economistas*, núm. 99, p. 48-61.

SOLANA, A. Miguel; MORÉN, Ricard; DE MIGUEL, Verónica (2002). "L'estudi de les migracions a Catalunya des de la geografia i la demografia". *Documents d'Anàlisi Geogràfica*, núm. 41, p. 145-164.

SOLÉ, Carlota; PARELLA, Sònia; ALARCÓN, Amado; BERGALLI, Valeria; GIBERT, Francesc (2000). "El impacto de la inmigración en la sociedad receptora". *REIS*, núm. 90, p. 131-157.